

PANAMA

İLAC VE MEDİKAL ÜRÜNLER SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: 14/05/2026

Raporu Hazırlayan: **Panama Ticaret Müşavirliği**

1. Ülke Pazarında İlaç, Takviye ve Medikal Ekipman Sektörü

Panama'nın sağlık sektörü, stratejik konumu, dolarize ekonomisi ve kamu-özel sektör temelli sağlık altyapısının desteğiyle son yıllarda istikrarlı bir büyüme göstermiştir. Kamu sağlık sistemi temel olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (CSS) ile Sağlık Bakanlığı'ndan (MINSA) oluşmakta olup, MINSA'nın 2024 yılı verilerine göre ülke genelinde 30'dan fazla genel hastane dâhil olmak üzere yaklaşık 900'den fazla sağlık merkezi bulunmaktadır. Bunların 839'u MINSA, 78'i ise CSS tarafından işletilmektedir.

Ülkede beş büyük özel hastane faaliyet göstermekte olup, toplam sağlık harcamalarının yaklaşık üçte biri özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir. 1949 yılında kurulan Clínica Hospital San Fernando, ülkenin en eski özel hastanesi konumundadır. Yasal düzenlemeler kapsamında emeklilere sağlık hizmetlerinde %20 ila %25 arasında indirim uygulanmaktadır. 2011 yılında faaliyetlerine başlayan MiniMed sağlık franchise sistemi ise 2021 yılı itibarıyla on adet ayakta tedavi birinci basamak sağlık merkezi ve bir hastane ile hizmet vermektedir.

Panama'nın tıbbi cihaz pazarı yaklaşık 1,28 milyar ABD doları büyüklüğünde olup, kardiyoloji cihazları en büyük segmenti oluşturmaktadır. Ülkede tıbbi ekipman üretimi bulunmamakta, pazar tamamen ithalata dayanmaktadır. Başlıca tedarikçiler arasında Japonya ve Çin başta olmak üzere Asya ülkeleri ile İspanya, Fransa, Almanya ve İtalya gibi Avrupa ülkeleri yer almaktadır.

Diğer taraftan ilaç, gıda takviyeleri ve sağlık destek ürünleri sektörü, Panama sağlık pazarının en dinamik alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Panama ilaç pazarı son yıllarda düzenli bir büyüme eğilimi göstermekte olup, bu büyümenin önümüzdeki dönemde de devam etmesi beklenmektedir. Ülkenin yerli ilaç üretim kapasitesinin sınırlı olması nedeniyle nüfusun ilaç ihtiyacı büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Bu kapsamda ilaç sektörü ithalatı 2022-2025 döneminde toplam 3,24 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Kosta Rika, Panama ve Uruguay'da faaliyet gösteren ilaç üretim tesisleri ağırlıklı olarak yabancı sermayeli şirketlere ait olup, bu durum söz konusu ülkeleri Latin Amerika'nın daha büyük ekonomilerinden farklı bir kategoriye yerleştirmektedir. Panama ayrıca, maliyetleri düşürmek amacıyla ülkede faaliyet gösteren uluslararası laboratuvarların teknik şartnamelerine uygun şekilde sınırlı miktarda hammadde ithal ederek ilaç montajı gerçekleştirmektedir.

Panama sağlık sektöründeki en dikkat çekici gelişmelerden biri sağlık turizmi alanında yaşanan büyümedir. Ülke her yıl yaklaşık 50 bin uluslararası hastayı ağırlamaktadır. Panama'da, ABD'deki önde gelen hastanelerle aynı kalite standartlarını temsil eden Joint Commission International (JCI) akreditasyonuna sahip iki hastane bulunmaktadır: Pacifica Salud Hospital ve Clínica Hospital San Fernando. Sağlık turistleri ülkede özellikle estetik cerrahi, diş tedavileri, kardiyoloji uygulamaları, ortopedik ameliyatlara, göz hastalıkları tedavileri ve tüp bebek uygulamalarını tercih etmektedir. Ayrıca Panama, kök hücre tedavisi gibi rejeneratif tıp uygulamalarında da ilerleme kaydetmekte olup, otoimmün ve ortopedik rahatsızlıklara yönelik tedavileri bölgedeki diğer ülkelere kıyasla daha uygun maliyetlerle sunmaktadır.

Özel hastane sektörü, uluslararası alanda tanınan kurumlarla kurduğu iş birlikleri sayesinde dikkat çekmektedir. Hospital Punta Pacifica, Johns Hopkins Medicine International ile bağlantılı Orta Amerika'daki tek sağlık kuruluşu konumundayken, Clínica Hospital San Fernando ise Tulane University,

Miami Children's Hospital ve Baptist Health International Miami ile iş birliği içerisinde. Mayo Clinic Care Network bünyesinde faaliyet gösteren The Panama Clinic; üç Tesla MRI, PET CT, Da Vinci cerrahi robotu ve prostat kanseri teşhisinde kullanılan Artemis sistemi gibi ileri teknoloji ekipmanlarla donatılmıştır. Söz konusu hastane ayrıca yakın dönemde Panama ve Orta Amerika'da kemik iliği nakli gerçekleştirme yetkisine sahip tek özel hastane olmuştur.

Panama, özellikle elektif cerrahi işlemlerde ABD'ye kıyasla %40 ila %70 oranında maliyet avantajı sunmaktadır. Örneğin, ABD'de yaklaşık 40 bin ABD dolarına mal olan total kalça protezi operasyonu, Panama'da 12 bin ila 18 bin ABD doları arasında gerçekleştirilebilmektedir. Bu veriler Medical Tourism Packages gibi sağlık turizmi şirketleri tarafından da teyit edilmektedir.

Panama'nın tıbbi malzeme pazarı; diyaliz sarf malzemeleri, tanı ekipmanları, infüzyon ürünleri, radyoloji malzemeleri, hipodermik ürünler, ventilasyon ve entübasyon ekipmanlarının yanı sıra eldiven, muayene önlüğü, bandaj ve maske gibi temel sağlık ürünlerini de kapsayan geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. ABD firmaları pazarda önemli bir paya sahip olmakla birlikte, Asyalı ve Avrupalı tedarikçilerle yoğun rekabet yaşanmaktadır. Önümüzdeki dönemde yeni kamu hastanelerinin inşası, eski ekipmanların yenilenmesi ve sağlık turizmini desteklemek amacıyla özel sektör altyapı yatırımlarının sürdürülmesi sayesinde sağlık sektörünün daha yüksek büyüme oranlarına ulaşması beklenmektedir.

Sektördeki önemli düzenleyici gelişmelerden biri, 1 Şubat 2024 tarihinde yürürlüğe giren ve ilaçlar ile tıbbi cihazların ithalatı, üretimi, ticarileştirilmesi ve kayıt süreçlerini düzenleyen 419 sayılı Kanun olmuştur. Panama ilaç pazarında maliyet avantajı nedeniyle jenerik ilaçlara yönelik talep artarken, tüketicilerin markalı ilaç ürünlerini tercih etmeye devam ettiği gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra doğal ve organik ürünlere yönelik talep de yükseliş göstermekte; tele-tıp ve diğer dijital sağlık çözümlerinin kullanımında artış yaşanmaktadır. 2022-2025 döneminde yalnızca ilaç sektöründe gerçekleştirilen ithalat toplamı 3,24 milyar ABD dolarına ulaşırken, aynı dönemde takviye ürünleri, vitaminler, anestezipler ve benzeri ürünlerin ithalatı ise yaklaşık 290,8 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

1.1 İlgili Sektörlerde Üretim

Panama'nın sağlık ürünleri sektörü, Orta Amerika'nın en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Önümüzdeki on yıl içerisinde Panama ilaç pazarının büyümesini sürdürmesi beklenmekte olup, onkoloji ilaçları ile kardiyovasküler ekipmanlar en büyük segmentleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte, sağlık sektöründe söz konusu ürün ve ilaçların yerel üretim kapasitesi sınırlı olduğundan, Panama bu ürünlerin ithalatına büyük ölçüde bağımlı durumdadır.

Panama'nın yerli ilaç üretim altyapısı nispeten sınırlıdır. Reçetesiz satılan ilaçlar (OTC) ile reçeteli ilaç pazarına Bayer, Merck ve Sanofi gibi çok uluslu şirketler hâkim durumdadır. Tıbbi ekipman pazarı ise tamamen ithalata dayalı olup, başlıca tedarikçiler arasında Japonya ve Çin başta olmak üzere Asya ülkeleri ile İspanya, Fransa, Almanya ve İtalya gibi Avrupa ülkeleri yer almaktadır. ABD menşeli ürünler pazarın yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. ABD ekipmanları; yüksek kalite, güvenilirlik ve hızlı teslimat avantajları nedeniyle tercih edilmekte olup, ABD markalarını temsil eden Panamalı distribütörler

genellikle İspanyolca teknik destek sağlayabilen iyi eğitimli personel istihdam etmektedir. Panama Hükümeti, söz konusu dışa bağımlılığı stratejik bir kırılma noktası olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede, Ulusal Bilim ve Teknoloji Sekreterliği (SENACYT) tarafından “İlaç Güvenliği ve Egemenliği Projesi” hayata geçirilmiştir. Söz konusu projede Panama İlaç Üreticileri Birliği (ALFAMED), Panama Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Uzmanlaşmış Analiz Enstitüsü ve INDICASAT AIP gibi kurumlar yer almakta olup; yerel kapasitenin güçlendirilmesi, tedarik zinciri kesintilerinin azaltılması ve katma değerli ürünler için bölgesel ihracat imkânlarının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

PROPANAMA tarafından hazırlanan “Panama’nın İlaç Merkezi Olarak Avantajları” başlıklı raporda, Panama ilaç sektörü için üç temel fırsat alanı belirlenmiştir. Bunlar; özellikle ilaçlarda katma değerli dağıtım faaliyetleri (yeniden paketlenme, yeniden etiketlenme ve yeniden dağıtım), ilaç testleri ve klinik araştırmalar ile daha geniş ölçekli ilaç üretimidir. Panama’nın sahip olduğu lojistik avantajlar, ülkeyi bölgesel ölçekte katma değerli ilaç dağıtımını açısından doğal bir merkez hâline getirmektedir. Bunun yanı sıra, 7 Ocak 2025 tarihli ve 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında Panama Cumhuriyeti, Ulusal Eczacılık ve İlaçlar Müdürlüğü aracılığıyla, Dünya Sağlık Örgütü’nün düzenleyici otoriteler listesinde yer alan ülkelerde kayıtlı insan kullanımına yönelik ilaçların sağlık ruhsatlarının otomatik olarak tanınmasına ilişkin prosedürü yürürlüğe koymuştur.

2024 yılı itibarıyla Panama, sağlık alanına gayrisafi yurt içi hasılasının yaklaşık %7’si oranında kaynak ayırmaktadır. Ülkede sağlık sistemi, Sağlık Bakanlığı (MINSA) ve Sosyal Güvenlik Kurumu (CSS - Caja de Seguro Social) olmak üzere iki ana kamu kanalı üzerinden yürütülmekte; bunlara güçlü bir özel sağlık sektörü eşlik etmektedir. Sağlık hizmetleri ve ilaçlara yönelik yıllık kamu harcamaları hâlihazırda 3 milyar ABD dolarını aşmaktadır.

Panama’daki özel sağlık ağları, hem yerli hem de yabancı hastaları çekebilmek amacıyla ileri düzey tanı ve cerrahi teknolojilerine önemli yatırımlar gerçekleştirmiştir. Özellikle ortopedik, kardiyovasküler ve estetik operasyonlar alanında sağlık turizminin hızla büyümesi; robotik cerrahi sistemleri, MRI cihazları ve dijital mamografi üniteleri gibi ileri teknoloji tıbbi cihazlara yönelik talebi artırmaktadır.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Panama’da sağlık ürünlerinin büyük bölümü yerel olarak üretilmediğinden, bu pazardaki “üretici fiyatları” ağırlıklı olarak ithalatçı seviyesindeki üretici fiyatları ile düzenlenmiş perakende satış fiyatlarını yansıtmaktadır. Hükümet, özellikle ilaç sektöründe fiyatlandırma üzerinde aktif bir kontrol mekanizması uygulamaktadır. Panama Hükümeti, “Düşük Fiyat Planı” kapsamında temel ilaçlardan oluşan bir liste üzerinde sıkı fiyat kontrolü ve düzenleme yürütmekte olup, 2025 yılı itibarıyla söz konusu uygulama 50’den fazla ilacı kapsamakta ve MINSA eczanelerinde bazı ürünlerde %96’ya varan fiyat indirimleri sağlamaktadır.

Panama’da yürütme kararları, ilaç fiyatlarının erişilebilir seviyelerde tutulmasını güvence altına almak amacıyla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, 1 Şubat 2024 tarihinde yürürlüğe giren 419 sayılı Kanun; ilaçlar ve tıbbi cihazların ithalatı, üretimi, ticarileştirilmesi ve kayıt işlemlerini düzenlemekte olup, sağlık ürünleri tedarik süreçlerinde şeffaflık ve etkinliği artırmak amacıyla yedi farklı yüklenici seçim

modeli getirmiştir. Ayrıca söz konusu düzenleme ile Panama'nın mevzuatı uluslararası standartlarla uyumlu hâle getirilmiştir.

Panama'da faaliyet gösteren başlıca perakende eczane zincirlerinden (Farmas Panama, Super 99, Super Xtra ve Arrochas Pharmacy) derlenen verilere göre, yaygın kullanılan bazı ilaçların perakende fiyat aralıkları aşağıdaki şekilde öne çıkmaktadır:

- Atorvastatin (yüksek kolesterol tedavisinde): 14 tablet (10 mg) için yaklaşık 19,54 ABD doları
- Metformin (Tip 2 diyabet tedavisinde): 30 tablet (850 mg) için yaklaşık 7,25 ABD doları
- Metoprolol (hipertansiyon ve kardiyovasküler hastalıklar için): 30 tablet (100 mg) için yaklaşık 43,07 ABD doları
- Omeprazol (mide yanması ve ülser tedavisinde): 14 kapsül (20 mg) için yaklaşık 13,27 ABD doları

Panamalı tüketiciler, markalı ilaç ürünlerinin daha kaliteli ve daha etkili olduğu yönündeki yaygın algı nedeniyle, jenerik ilaçlara kıyasla markalı ürünleri tercih etme eğilimindedir. Bunun yanı sıra pazarda doğal ve organik ürünlere yönelik talep de giderek artmaktadır.

1.3 İlgili Sektörlerde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Panama, sınırlı olmakla birlikte gelişim göstermekte olan bir yerli ilaç üretim sektörüne sahiptir. Ülkedeki önde gelen yerli üreticiler arasında aşağıdaki firmalar yer almaktadır:

Laboratorios Rigar, S.A.; Manufacturera Mundial Farmacéutica, S.A.; Mundipharma, S.A.; Biotechnica S.A.; Pharma Vital, S.A.; Laboratorios Prieto, S.A.; Laboratorios Vitae, S.A.; Laboratorio Biológico de Panamá, S.A.; Laboratorios San Rafael, S.A.; Laboratorios Palm, S.A. ve Global Pharmaceutical, S.A. (Global Pharma) başta olmak üzere çeşitli şirketler Panama'da kayıtlı ilaç ve tıbbi ürün üreticileri arasında bulunmaktadır.

Bununla birlikte, Panama'da tıbbi cihaz ve ekipman üretimi alanında güçlü bir sanayi altyapısı bulunmamaktadır.

Öte yandan çok sayıda çok uluslu şirket, Panama'da yerel iştirakleri veya yetkili temsilcilikleri aracılığıyla faaliyet göstermektedir. Bunlar arasında Novartis Pharma Inc., Sandoz Pharmaceuticals Panama S.A., Productos Roche (Panamá) S.A., Bayer, Merck Group ve Menarini gibi şirketler öne çıkmakta olup, söz konusu firmaların tamamının Panama City'de kayıtlı ticari adresleri bulunmaktadır.

Başlıca Sektör Kuruluşları

- ALFAMED (Asociación de Laboratorios Fabricantes de Medicamentos de Panamá): Yerli ilaç üreticilerini temsil eden başlıca sektör birliği olup, iş gücü eğitimi, sektörün geliştirilmesi ve SENACYT tarafından yürütülen "İlaç Egemenliği Projesi" ile koordinasyon faaliyetlerinde aktif rol üstlenmektedir.
- APEX (Asociación Panameña de Exportadores): Orta Amerika İhracatçıları Odaları Federasyonu (FECAEXCA) ile Ulusal Özel Sektör Konseyi'nin (CONEP) üyesi olan kuruluş, ilaç ihracatı sektörü açısından önem taşıyan CEFA ve PROMAGRO teşvik komisyonlarında temsil edilmektedir.

- SIP (Sindicato de Industriales de Panamá): İlaç üreticilerini de bünyesinde barındıran Panama'nın genel sanayi odası niteliğindeki kuruluşudur.

Panama'da ilaçlar ve tıbbi cihazlara ilişkin temel düzenleyici çerçeve, 1947 tarihli 66 sayılı Sağlık Kanunu'na (Código Sanitario) dayanmaktadır. Tıbbi cihazlar alanı Aralık 2017 tarihli 90 sayılı Kanun ile düzenlenirken, Şubat 2024 tarihinde yürürlüğe giren 419 sayılı Kanun ise ilaç ve sağlık ürünlerinin üretim, kayıt, ithalat, pazarlama ve reklam süreçleri dâhil olmak üzere tüm yaşam döngüsünü kapsayan kapsamlı bir düzenleme getirmiştir.

1.4 Sektörde Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

İlaçlar, tıbbi sarf malzemeleri, tıbbi cihazlar ve diğer sağlık ekipmanlarını kapsayan sağlık sektörü ithalatı, 2022-2025 döneminde toplam 4,81 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Bu durum, sektörün Panama pazarı açısından büyüklüğünü ve stratejik önemini açıkça ortaya koymaktadır. Diyabet ve hipertansiyon gibi kronik hastalıkların yaygınlığı ile yaşanan nüfus yapısı, tıbbi ve farmasötik ürünlere yönelik talebin artmasındaki başlıca etkenler arasında yer almaktadır.

Panama'daki perakende eczacılık pazarı, büyük ölçüde birkaç köklü zincir tarafından domine edilmektedir.

Farmacias Arrocha, Panama'nın en çeşitlendirilmiş eczane zinciri olup, Panama City'den Chame, Chitré, Colón, David ve Penonomé'ye kadar uzanan 30'dan fazla şubesiyle faaliyet göstermektedir. Şirket, ilaç ürünlerinin yanı sıra kozmetik, teknoloji ürünleri, kitap ve hediyelik eşya gibi 15'ten fazla ürün kategorisinde hizmet sunmaktadır.

Grupo Rey bünyesinde faaliyet gösteren Metro Plus, Rey süpermarketlerinin tamamında ve bağımsız mağazalarda olmak üzere ülke genelinde 30'dan fazla noktada hizmet vermektedir. Orta Amerika merkezli bir zincir olan Farma Value ise pazardaki "en düşük fiyatlı seçenek" konumlandırmasıyla Panama City, David, Santiago, Chitré, Penonomé, Colón, Arraiján ve La Chorrera'da faaliyet göstermektedir.

Bunun yanı sıra Super 99, Super Xtra ve diğer büyük gıda market zincirleri de kendi bünyelerinde eczane hizmetleri sunmaktadır.

Panama'da ayrıca yerel toplumla güçlü bağlara sahip çok sayıda küçük ve bağımsız eczane faaliyet göstermekte olup, bu işletmeler büyük zincirlerle birlikte varlıklarını sürdürmektedir. Sektör, fiyatlandırma ve reklam faaliyetlerine ilişkin katı düzenlemeler nedeniyle yoğun biçimde devlet kontrolüne tabidir.

Panama'daki kurumsal pazara (kamu hastaneleri ve CSS) tıbbi ve farmasötik ürünler ile ekipman tedarik eden başlıca toptan dağıtım şirketleri arasında Corporación Impa Doel, S.A., Nutrimed Panamá, Distribuidora Global Sky, Drogueria e Importadora Alemana S.A., Promoción Médica (PROMED S.A.), PanaMed, AllproMedical Panama, Reprico, S.A., MedicalPro, Pharma Chimique de Panamá, S.A. ve U.S. Pharmacy Systems yer almaktadır.

E-Ticaret ve Dijital Sağlık Kanallarının Gelişimi

Sektörde öne çıkan temel eğilimlerden biri, tüketicilerin ilaç ürünlerine çevrim içi erişimini kolaylaştıran e-ticaretin hızla yaygınlaşmasıdır. Ayrıca ülkede tele-tıp uygulamaları ve diğer dijital sağlık çözümlerinin kullanımında da önemli bir artış gözlemlenmektedir.

2021 yılından bu yana MINSA İletişim Merkezi, 160 binden fazla hastaya hizmet vererek özellikle uzak bölgelerde sağlık hizmetlerine erişimin artırılmasına ve kronik hastalıkların sürekli takibinin iyileştirilmesine katkı sağlamıştır.

Takviye Ürünleri ve Reçetesiz Ürünler (OTC) Segmenti

Panama'daki eczaneler, değişen tüketici ihtiyaçlarına uyum sağlamak amacıyla ürün yelpazelerini genişletmektedir. Özellikle vitaminler, gıda takviyeleri ve wellness ürünlerine yönelik talep artış göstermektedir. Birçok eczane ayrıca sağlık danışmanlığı, aşılama ve laboratuvar testleri gibi ek hizmetler de sunarak daha bütüncül bir sağlık hizmeti yaklaşımını benimsemektedir.

Cerrahi ve Tıbbi Cihaz Toptan Pazarı

Tıbbi ekipman toptan pazarındaki başlıca ürün kategorileri arasında tanısal görüntüleme sistemleri (röntgen, MRI, CT), cerrahi ekipmanlar (anestezi, kan dolaşımı ve ameliyathane ekipmanları) ile laboratuvar ekipmanları (kromatografi, klinik kimya, hematoloji ve histoloji analiz cihazları) bulunmaktadır.

Panama'nın tıbbi cihaz toptan pazarında öne çıkan ABD menşeli markalar arasında Baxter, Beckman, GE, Puritan Bennett, Abbott, B. Braun, Datascope, Medtronic, Zoll ve Welch-Allyn yer almaktadır. Başlıca Avrupalı rakipler ise Philips (Hollanda), Siemens (Almanya) ve Elekta (İsveç) olarak dikkat çekmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

Panama'nın ilaçlar, tıbbi cihazlar ve sağlıkla ilişkili ürünler alanındaki dış ticareti büyük ölçüde ithalata bağımlı bir yapı sergilemekte olup, ülkede yerel üretim kapasitesi oldukça sınırlı veya bazı alanlarda tamamen bulunmamaktadır.

İlaç sektöründe pazar ağırlıklı olarak ithalat yoluyla karşılanmakta; ithalat hacmi 2024 yılında 800 milyon ABD dolarını, 2025 yılında ise 860 milyon ABD dolarını aşmıştır. Bu durum, ülkedeki güçlü iç talebi ve yabancı tedarikçilere olan yüksek bağımlılığı yansıtmaktadır.

Benzer şekilde, tıbbi cihaz ve ekipman sektörü de neredeyse tamamen ithalata dayalıdır. Ülkede kayda değer bir yerel üretim veya ihracat kapasitesi bulunmamakta olup, sektörün son yıllardaki yıllık pazar büyüklüğü yaklaşık 200-230 milyon ABD doları seviyesinde seyretmektedir. Başlıca tedarikçiler arasında ABD, Avrupa ülkeleri ve Asya ülkeleri yer almakta; kalite, teknoloji seviyesi ve yerleşik dağıtım ağları sayesinde ABD pazarında önemli bir paya sahip bulunmaktadır.

Sektördeki talep, kamu sağlık kurumları ile büyüyen özel sağlık sektörü tarafından yönlendirilmekte; ayrıca hükümetin hastaneler ve sağlık altyapısına yönelik yatırımları da talebi desteklemektedir.

Genel olarak Panama, sağlık sektöründe ilaçlar, tıbbi cihazlar ve gıda takviyeleri açısından üretim ve ihracat merkezi olmaktan ziyade, ithalat ve bölgesel dağıtım merkezi niteliği taşımaktadır.

2.1 Sektörlerde İthalat Gerçekleştirilen ilk 10 Ülke (2023-25)

2.1.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Söz konusu alt sektörde toplam ithalat hacmi, 2023-2025 döneminde 2,63 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu ürünlerin Panama Cumhuriyeti topraklarına girişinde Serbest Bölgeler başlıca ithalat noktası konumunda olup, aynı dönemde Serbest Bölgeler üzerinden gerçekleştirilen ithalatın toplam değeri 638,1 milyon ABD doları olarak kaydedilmiştir.

	Country	Import Value (\$)	Quantity* (in kg)	Rate (%) (Import Value/Total Import)
1	United States	\$222,409,011	6,449,404	18.81%
2	Germany	\$164,901,932	1,448,350	13.94%
3	Mexico	\$159,078,228	11,759,720	13.46%
4	Spain	\$122,459,259	1,739,448	10.36%
5	France	\$118,765,782	259,248	10.05%
6	Colombia	\$97,538,427	9,083,006	8.25%
7	Republic of Ireland	\$90,804,807	400,447	7.68%
8	Belgium	\$81,848,041	232,640	6.92%
9	Switzerland	\$67,651,566	115,677	5.72%
10	India	\$56,958,498	2,964,684	4.82%

2.1.2. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Bu alt kategorideki ithalat hacmi, 2023-2025 döneminde toplam 1,20 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Aynı dönemde Serbest Bölgeler üzerinden gerçekleştirilen ithalatın toplam değeri ise 283,1 milyon ABD doları olarak kaydedilmiştir.

	Country	Import Value (\$)	Quantity* (in kg)	Rate (%) (Import Value/Total Import)
1	United States	\$256,341,493	8,152,565	36.96%
2	China (PRC)	\$157,972,845	17,055,672	22.79%
3	Germany	\$73,066,748	1,065,887	10.54%
4	Mexico	\$62,353,509	7,032,999	8.99%
5	Guatemala	\$32,976,041	7,969,252	4.76%
6	Netherlands	\$27,073,229	271,547	3.91%
7	Colombia	\$22,986,421	4,917,681	3.32%
8	Japan	\$22,967,919	184,245	3.31%
9	France	\$20,111,732	311,071	2.90%
10	United Kingdom	\$17,254,288	289,372	2.49%

2.2 Sektörlerde Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Panama'nın bu sektördeki ihracat faaliyetleri ağırlıklı olarak yeniden ihracata dayanmakta olup, söz konusu faaliyetler büyük ölçüde Serbest Bölgeler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ülkede bu alanda güçlü bir üretim altyapısının bulunmaması nedeniyle, iç pazarın ihtiyaçları büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

2.2.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Ulusal İstatistik ve Nüfus Sayımı Enstitüsü verilerine göre, Panama'nın söz konusu sektördeki ihracatı 2023-2025 döneminde toplam 127,7 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

	Country	Export Value (\$)	Quantity* (ton/kg...)	Rate (%) (Import Value/Total Import)
1	Peru	\$14,575,536	390,549	35.93%
2	Colombia	\$14,101,102	512,651	34.75%
3	Costa Rica	\$4,791,082	532,935	11.81%
4	Guatemala	\$2,833,671	88,288	6.98%
5	Nicaragua	\$1,353,581	127,644	3.34%
6	El Salvador	\$1,105,781	48,675	2.73%
7	Chile	\$888,942	29,008	2.19%
8	Mexico	\$533,487	21,789	1.31%
9	United States	\$235,752	1,147	0.58%
10	Cuba	\$164,205	27,072	0.41%

2.2.1. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Bu alt sektördeki ihracat hacmi oldukça sınırlı olup, zira söz konusu alandaki ithalat büyük ölçüde yerel piyasanın ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

	Country	Export Value (\$)	Quantity* (ton/kg...)	Rate (%) (Import Value/Total Import)
1	El Salvador	\$820,662	359,505	84.12%
2	Costa Rica	\$87,552	28,076	8.97%
3	United States	\$59,827	23,594	6.13%
4	Guyana	\$7,635	2,849	0.78%

2.3 Sektörlerde Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

2.3.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Customs Tariff Code(6 Digits)	Product Name	Import Value (\$)	Import from Turkey (\$)	Share of Imports from Turkey (%)
3004.90.99.00.99	Medicaments, In Measured Doses	\$1,024,070,190	\$1,752,082	0.17%
2106.90.69.00.00	Suplements and Complements	\$122,051,864	-	-
3002.15.00.00.00	Immunological Products	\$121,260,923	-	-
3002.41.00.00.00	Vaccines for human use	\$110,870,430	-	-
3004.90.99.00.70	Antihypertensive drugs	\$110,359,277	\$9,383	0.0085%
3004.90.99.00.91	Painkillers, including topical	\$73,082,658	\$51,186	0.07%
3004.20.10.00.00	Antibiotics	\$69,452,818	\$375,842	0.54%
3004.32.10.00.90	Medicaments with hormons	\$56,751,763	\$2,120,452	3.74%
3004.90.99.00.31	Antivirals	\$46,783,539	-	-
3006.60.00.00.80	Contraceptive preparations	\$37,409,011	-	-
3004.39.10.00.10	Anti-diabetics	\$30,892,069	-	-

2.3.2. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Customs Tariff Code(6 Digits)	Product Name	Import Value (\$)	Import from Turkey (\$)	Share of Imports from Turkey (%)
9018.90.90.00.00	Instruments and appliances used in medical, surgical, dental or veterinary	\$129,982,878	\$235,903	0.18%
9022.14.00.00.00	Apparatus Based On The Use Of X-rays	\$70,402,295	-	-
9018.39.90.00.00	Needles, catheters, cannulae	\$53,386,687	\$42,201	0.08%
9018.90.90.00.90	Other Instruments used in medical, surgical, dental or veterinary	\$50,104,487	\$62,847	0.13%
9022.12.00.00.00	Computed tomography apparatus	\$36,290,117	-	-
9018.12.00.00.00	Ultrasonic Scanning Apparatus	\$34,919,792	\$2,122	0.006%
9032.89.90.00.00	Regulating or controlling instruments and apparatus	\$31,252,623	\$14,085	0.45%
9018.13.00.00.00	Magnetic Resonance Imaging Apparatus	\$30,942,438	-	-
9018.50.00.00.00	Other Ophthalmic Instruments	\$25,281,293	-	-
3005.90.90.00.00	Wadding, Gauze, Bandages And Similar	\$24,014,974	\$141,234	0.6%
9021.39.00.00.00	Artificial parts of the body	\$23,674,867	\$34,924	0.15%

2.4 Sektörlerde Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

2.4.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Tariff Position (6 Digits)	Product Name	Export Value (\$)	Exports to Turkey (\$)	Share of Exports to Turkey (%)
3004.90.99.00.19	Antihistamines	\$66,344,305	-	-
3004.90.99.00.99	Medicaments, In Measured Doses	\$29,796,076	-	-
3004.90.99.00.12	Other antihistamines	\$20,072,036	-	-
3004.20.20.00.00	Medicaments containing antibiotics	\$5,711,214	-	-
3004.90.99.00.11	Antifungal doses	\$2,182,896	-	-
3003.90.92.00.00	Medicaments to be mixed	\$1,001,258	-	-
3004.90.99.00.23	Ophthalmological Medicaments	\$758,622	-	-
3002.12.90.00.00	Other antisera with antibodies	\$235,752	-	-
3004.32.10.00.90	Medications containing corticosteroid hormones	\$218,640	-	-
3004.90.99.00.00	Other medicines (excluding HS 30.02, 30.05, 30.06)	\$205,722	-	-

2.4.2. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Tariff Position (6 Digits)	Product Name	Export Value (\$)	Exports to Turkey (\$)	Share of Exports to Turkey (%)
3005.90.90.00.00	Wadding, gauze, bandages and similar articles (for example: adhesive tapes, serapes),	\$82,682	-	-
3401.11.90.00.00	Other soaps, including medical ones	\$45,650	-	-
3401.11.30.00.00	Medical Soaps	\$7,417	-	-
3005.90.10.00.00	Cotton swabs	\$5,500	-	-

3. Sektörlerde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Customs Tariff Code (6 Digits)	Product Name	2021	2022	2023	2024	2025
3004.32.10.00.90	Medications containing corticosteroid hormones	-	-	\$848,257	\$759,435	\$512,760
3004.90.99.00.00	Other medications	\$3,225,571	\$2,193,003	-	-	-
3004.20.10.00.00	Antibiotics	\$29,128	-	\$41,483	\$142,830	\$191,529
3006.70.00.00.00	Gel-form preparations, designed for use in medicine	\$42,682	\$11,845	\$71,304	\$42,584	95,085
3004.90.99.00.53	Antipsychotics	-	-	\$14,971	\$110,797	\$69,045
2106.90.62.00.00	Food supplements and complementary foods	-	-	-	\$20,504	\$51,696
3004.90.99.00.91	Pain relievers	-	-	\$41,140	\$16,046	-
3004.90.99.00.52	Antidepressants	-	-	\$14,081	\$7,004	\$7,139
2106.90.62.00.10	Antianemics	-	-	\$63,751	-	-
3004.90.99.00.99	Other medicaments	-	-	\$540,339	\$476,401	\$735,342

3.1.2. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Customs Tariff Code (6 Digits)	Product Name	2021	2022	2023	2024	2025
9021.10.90.00.00	Articles and devices for orthopedics or fractures	\$56,306	\$43,990	\$161,643	\$81,918	\$89,930
3005.90.90.00.00	Wadding, gauze, bandages and similar articles	-	\$145,368	\$101,832	\$20,613	\$18,789
9018.90.90.00.00	Other instruments and apparatus for medicine and surgery	-	-	-	\$62,515	\$173,388
3006.10.00.00.00	sterile catgut and similar sterile ligatures, for surgical sutures	\$1,485	\$32,061	\$52,698	\$15,969	\$72,926
9018.90.90.00.90	Other instruments and apparatus for medicine and surgery	\$52,777	\$49,240	\$62,847	-	-
9021.31.00.00.00	earphone prosthesis	-	-	\$24,316	\$33,470	\$106,215
9019.20.00.00.00	Ozone therapy devices	\$8,009	\$21,906	\$16,352	\$34,289	\$59,614
3006.30.10.00.00	Opacifying preparations for radiological examinations.	-	\$32,061	-	-	-
6211.49.10.00.00	Gowns and aprons for medical or surgical use	\$38,620	\$2,836	-	-	-
9021.39.00.00.00	Prosthetic articles and devices	-	\$625	\$21,308	\$4,569	\$9,047

3.2 Sektörlerde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar ton/kg/litre ...)*

3.2.1. İlaç ve Takviyeler Sektörü

Customs Tariff Code (6 Digits)	Product Name	2021	2022	2023	2024	2025
3004.32.10.00.90	Medications containing corticosteroid hormones	-	-	1,522	2,043	1,213
3004.90.99.00.00	Other medications	8,025	5,835	-	-	-
3004.20.10.00.00	Antibiotics	99	-	238	850	1,152
3006.70.00.00.00	Gel-form preparations, designed for use in medicine	7,307	2,060	8,557	3,896	6,187
3004.90.99.00.53	Antipsychotics	-	-	156	604	442
2106.90.62.00.00	Food supplements and complementary foods	-	-	-	189	352
3004.90.99.00.91	Pain relievers	-	-	-	210	-
3004.90.99.00.52	Antidepressants	-	-	153	86	62
2106.90.62.00.10	Antianemics	-	-	492	-	-
3004.90.99.00.99	Other medicaments	-	-	2,196	851	4,581

3.2.2. Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihaz Sektörü

Customs Tariff Code (6 Digits)	Product Name	2021	2022	2023	2024	2025
9021.10.90.00.00	Articles and devices for orthopedics or fractures	161	81	164	84	82
3005.90.90.00.00	Wadding, gauze, bandages and similar articles	-	16,842	1,395	737	244
9018.90.90.00.00	Other instruments and apparatus for medicine and surgery	-	-	-	392	1,898
3006.10.00.00.00	sterile catgut and similar sterile ligatures, for surgical sutures	4	52	106	98	243
9018.90.90.00.90	Other instruments and apparatus for medicine and surgery	1,441	1,608	541	-	-
9021.31.00.00.00	earphone prosthesis	-	-	40	68	128
9019.20.00.00.00	Ozone therapy devices	413	225	237	415	1,085
3006.30.10.00.00	Opacifying preparations for radiological examinations.	-	52	-	-	-
6211.49.10.00.00	Gowns and aprons for medical or surgical use	4,685	380	-	-	-
9021.39.00.00.00	Prosthetic articles and devices	-	1	18	7	9

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

Panama'daki sağlık, ilaç ve tıbbi ürünler sektörü coğrafi olarak büyük ölçüde yoğunlaşmış bir yapı sergilemekte olup, başkent ile ülkenin geri kalanı arasında belirgin bir farklılık bulunmaktadır. Ülkenin en büyük sağlık kuruluşları Panama City metropolitan bölgesinde yer almakta; söz konusu bölge ülke nüfusunun yaklaşık %50'sini barındırması nedeniyle, sektöre giriş yapmak veya faaliyetlerini genişletmek isteyen şirketler açısından başlıca hedef pazar konumunda bulunmaktadır.

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Panama City (Panama Eyaleti)

Panama City, ülkenin sağlık sektörünün tartışmasız merkezi ve ilaç, tıbbi cihaz, takviye ürünleri veya cerrahi ekipman tedarikçileri açısından birincil hedef pazar konumundadır. Başkentte faaliyet gösteren başlıca özel hastaneler arasında Clínica Hospital Paitilla, Hospital Pacífica Salud, Clínica Hospital San Fernando, Hospital Panama, Hospital Nacional, Clínica Hospital de Río Abajo ve Hospital Santa Fe yer almaktadır.

Kamu tarafında ise Sağlık Bakanlığı (MINSa) tarafından yönetilen başlıca hastaneler; Hospital Santo Tomás, Hospital San Miguel Arcángel, Onkoloji Hastanesi ve Çocuk Hastanesi (Hospital del Niño) olarak öne çıkmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu (CSS) ise Panama'nın en büyük hastane kompleksi olan Complejo Hospitalario Metropolitano Arnulfo Arias'ın yanı sıra Susana Jones Hastanesi ve Pediatrik Uzmanlık Hastanesi'ni (Hospital de Especialidades Pediátricas) yönetmektedir.

Perakende eczane ağı da büyük ölçüde Panama City'de yoğunlaşmıştır. Başlıca eczane zincirleri arasında Farmacia Arrocha ve Metro Farmacia yer almakta; ayrıca süpermarketler, hastaneler ve klinikler bünyesinde de eczaneler faaliyet göstermektedir. Şehir genelinde yaygın şekilde bulunan eczanelerin önemli bir bölümü haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir.

Ayrıca ülkenin başlıca ilaç ithalatçıları, distribütörleri ve düzenleyici kurumları da Panama City'de bulunmaktadır. Bunlar arasında Sağlık Bakanlığı'na bağlı Ulusal Eczacılık ve İlaçlar Müdürlüğü de yer almakta olup, bu durum başkenti Panama pazarına giriş yapmak isteyen sağlık ürünleri açısından temel giriş noktası hâline getirmektedir.

Her türlü tedaviye yönelik tıbbi ekipman altyapısının büyük bölümü de Panama Eyaleti'nde bulunan kamu ve özel hastanelerde yoğunlaşmıştır.

Chiriquí Eyaleti

Chiriquí Eyaleti ve özellikle David şehri, başkent dışında ülkenin en önemli ikinci sağlık pazarı konumundadır. Centro Médico Mae Lewis, Chiriquí Eyaleti'nin önde gelen özel hastanesi ve Panama City dışındaki en büyük sağlık merkezlerinden biri olup, yine David'de bulunan Hospital Chiriquí ile birlikte bölgenin sağlık altyapısında önemli rol oynamaktadır.

Ülkenin iç kesimlerindeki özel hastaneler ağırlıklı olarak David gibi büyük şehirlerde konumlanmıştır. Özellikle Boquete bölgesinde yoğunlaşan yabancı emekli nüfus ve göçmen toplulukları, özel sağlık hizmetleri ve ilaç ürünlerine yönelik sürekli bir talep yaratmaktadır. ABD ve Avrupa'dan bölgeye yerleşen yabancı nüfusun artışı bu talebi desteklemektedir.

Panama City ve David dışındaki bölgelerde acil sağlık hizmetleri ile genel sağlık altyapısının kapasitesi önemli ölçüde düşmekte olup, bu durum söz konusu iki şehri ülkenin yeterli hizmet sunabilen başlıca kentsel sağlık merkezleri hâline getirmektedir.

Colón Eyaleti

Colón Eyaleti, sağlık hizmetleri tüketim merkezi olmasından ziyade lojistik ve dağıtım kapısı olarak stratejik önem taşımaktadır. CSS tarafından yönetilen Manuel Amador Guerrero Hastanesi, eyalet nüfusuna sağlık hizmeti sunmaktadır.

Daha da önemlisi, dünyanın en büyük serbest ticaret bölgelerinden biri olan Colón Serbest Bölgesi (CFZ), Latin Amerika'ya yönelik ürünlerin aktarma merkezi işlevi görmekte; bölgesel dağıtım hedefi bulunan ilaç ve tıbbi ürün şirketleri Colón'u sıklıkla yeniden ihracat platformu olarak kullanmaktadır.

Herrera ve Los Santos Eyaletleri

Merkezi bölgelerde yer alan Herrera ve Los Santos eyaletleri, daha küçük ölçekli ancak yerleşik bir sağlık pazarı oluşturmaktadır. CSS, Chitré ve Los Santos'ta bölgesel hastaneler işletmekte; Clínica Hospital Dr. Venancio Villarreal ve Clínica San Juan Bautista gibi sağlık kuruluşları ise Chitré bölgesine hizmet vermektedir.

Bu eyaletler, yaşlanan kırsal nüfus yapısı nedeniyle kronik hastalık yönetimi ürünleri, jenerik ilaçlar ve temel tıbbi malzemelere yönelik artan bir talep göstermektedir.

Veraguas Eyaleti

Veraguas eyaletinin Santiago kentinde bulunan Hospital Luis "Chicho" Fábrega, MINSA tarafından yönetilmekte olup, merkezi Pasifik bölgesinin ana sevk merkezi olarak hizmet vermektedir. Santiago, büyüyen bir ticaret şehri ve gelişmekte olan ikincil bir ilaç dağıtım pazarı niteliğindedir. Bununla birlikte, uzmanlık gerektiren ürünler ve ileri düzey tıbbi işlemler açısından Panama City'ye bağımlılığını sürdürmektedir.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Panama'da sağlık sektörüne yönelik kayda değer bir üretim altyapısı bulunmamakta olup, ülke ilaçlar, sağlık destek ürünleri, gıda takviyeleri ile tıbbi cihaz ve ekipmanlarda büyük ölçüde ithalata bağımlı bir yapı sergilemektedir. Sektörün yapısı temel olarak tedarikçiler ve tüketiciler arasında şekillenmektedir. Bu kapsamda ithalatçılar, distribütörler ve toptancılar hem kamu hem de özel sağlık kuruluşlarının tedarik süreçlerini yürütürken, sağlık kuruluşları ise nihai tüketicilere ve hastalara doğrudan hizmet sunmaktadır.

Kamu sektörüne yönelik satışlar bakımından, Panama Sağlık Bakanlığı (MINSA) ile Sosyal Güvenlik Kurumu (Caja de Seguro Social - CSS) başta olmak üzere kamu kurumlarına ürün tedariki amacıyla PanamaCompra platformu üzerinden kamu ihaleleri düzenlenmektedir.

Panama'da 2019 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 300 ilaç şirketi faaliyet göstermekte olup, bu şirketler yaklaşık 5.000 farklı ürünün dağıtımını gerçekleştirmektedir. Aynı dönemde sektörde 299 aktif ithalatçı ve üretici kayıtlı bulunmaktadır.

Reçetesiz satılan ilaçlar (OTC) ile reçeteli ilaç pazarı büyük ölçüde Bayer, Merck ve Sanofi gibi çok uluslu şirketlerin hâkimiyetindedir. Söz konusu firmalar ürünlerini doğrudan eczanelere tedarik etmektedir. Yerel şirketler arasında ise Unipharm (Panama), Laboratorios Rigar ve Global Pharmaceutical S.A. öne

çıkılmaktadır. Tıbbi ekipman alanında ise yerel üretim bulunmamakta; pazar tamamen Asya (özellikle Japonya ve Çin) ile Avrupa'dan yapılan ithalata dayanmaktadır.

Başlıca Distribütör ve Tedarikçiler

Distribütörler ve tedarikçiler, ülkedeki sağlık kuruluşlarının ihtiyaçlarının karşılanmasında temel aktörler arasında yer almaktadır. Öne çıkan şirketlerden bazıları aşağıda sıralanmaktadır:

- Multimed Solutions Panama: Tıbbi cihazlar ve cerrahi sarf malzemelerinin ithalatı, dağıtım ve ticarileştirilmesi alanında faaliyet göstermektedir. Panama ve bölgedeki hastane ile kliniklere sertifikalı ve yüksek kaliteli ürünler sunmaktadır. <https://www.multimedpma.com/>
- PROMED: Tıbbi ekipman, ilaç ve hastane sarf malzemelerinin ithalatı, dağıtım ve teknik hizmetlerine odaklanan bir sağlık grubudur. Özellikle böbrek sağlığı ve tanı teknolojileri alanlarında faaliyet göstermektedir. <https://www.promed-sa.com/>
- RENTAL Distribuidores: Klinikler ve sağlık profesyonelleri için tıbbi sarf malzemeleri ve temel ekipmanların dağıtımında uzmanlaşmış Panama merkezli bir şirkettir. Eldiven, şırınga ve maske gibi ürünlerin tedarikini gerçekleştirmektedir.
- Industrias Médicas del Istmo: Tıbbi ve hastane malzemelerinin ticarileştirilmesi ve dağıtım alanında faaliyet göstermektedir. Kamu ve özel sektör sağlık kuruluşlarına ekipman ve sarf malzemesi tedarik ederek yerel sağlık tedarik zincirinin sürekliliğine katkı sağlamaktadır. <https://imedpa.com/>
- Importaciones Nemmesis: Sağlık kuruluşlarına ithal tıbbi ürün ve ekipman tedariki sağlayan bir distribütördür. Şirket, uluslararası üreticiler ile yerel sağlık sağlayıcıları arasında aracı rol üstlenmektedir. <https://importacionesnemmesis.com/>
- Medical Depot: Hastaneler, klinikler ve bireysel sağlık profesyonellerine yönelik geniş kapsamlı tıbbi ekipman ve sarf malzemeleri tedarik etmektedir. <https://medicaldepotpanama.com/>
- Hospimed: Tıbbi ekipman ve hastane teknolojilerinin tedariki, kurulumu ve bakım hizmetlerini yürütmektedir. Özellikle radyolojik ekipmanlara yönelik teknik servis hizmetleri alanında Panama'nın düzenlenmiş sağlık sektöründe tanınan bir konuma sahiptir. <https://hospimed.com.pa/>
- Suplimedic: Sağlık kuruluşlarına yönelik tıbbi sarf malzemeleri dağıtımında uzmanlaşmıştır. Şirket, maliyet etkin çözümler sunmaya ve klinik ile hastaneler için sürekli stok erişimi sağlamaya odaklanmaktadır. <https://suplimedic.com/>

Bunların yanı sıra Sermed Tech, Hospitalar Panama, La Casa del Médico ve Alpha Medic de sektörde faaliyet gösteren diğer önemli distribütörler arasında yer almaktadır.

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

Panama Tabipler Birliği (Colegio Médico de Panamá - CMP), ülkedeki hekimleri bir araya getiren ve tıp mesleğinin etik uygulamalarını düzenleyen başlıca meslek kuruluşudur. Birliğe bağlı çeşitli uzmanlık dernekleri bulunmakta olup, kuruluş COLMEDPA Ulusal Kongresi'ni düzenlemekte ve Ulusal Tabipler

Birliği gibi kuruluşlarla iş birliği içerisinde tıp mesleğinin çıkarlarını savunmaktadır.

İnternet sitesi: Colegio Médico de Panamá

Tel: (+507) 223 1462

E-posta: colmedpa@gmail.com

Panama Özel Hastaneler Birliği, 45 yılı aşkın süre önce kurulmuş olup, Panama'daki özel sağlık merkezlerini bir araya getirmeyi amaçlayan bir kuruluştur. Kuruluş, üye hastanelere ilişkin yönetim kayıtları ve hukuki belgeleri de bünyesinde barındırmaktadır.

İnternet sitesi: Panamanian Association of Private Hospitals

Tel: (+507) 307-3677

E-posta: elvia.chavez@hospitalesprivadosca.com

1957 yılında kurulan Panama Kulak Burun Boğaz ve Baş-Boyun Cerrahisi Derneği (SPOCCC), Panama'daki bu uzmanlık alanında faaliyet gösteren hekimleri bir araya getiren profesyonel ve bilimsel bir kuruluştur.

İnternet sitesi: SPOCCC

Tel: (+507) 6676-3111

E-posta: spoccc@hotmail.com

Panama Cerrahi Derneği (ASPACI), genel cerrahi ve ilgili uzmanlık alanlarında faaliyet gösteren uzmanların bir araya getirilmesi, eğitimi ve sürekli mesleki gelişimlerinin sağlanmasına odaklanan önde gelen tıbbi, bilimsel ve akademik kuruluşlardan biridir. Dernek, üyelerinin teknolojik ve tıbbi gelişmeleri yakından takip etmelerini sağlayarak ülkedeki cerrahi uygulama standartlarını uluslararası seviyeye yükseltmeyi hedeflemektedir.

İnternet sitesi: ASPACI

Tel: (+507) 6307-4283

E-posta: info@aspaci.org

Panama Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (CCIAP), 1915 yılında serbest girişimciliği savunmak ve teşvik etmek amacıyla kurulmuş olup, ülkenin en eski ve en etkili iş dünyası kuruluşu konumundadır. "Sağlık ve Kimyasallar" sektörü de dâhil olmak üzere 15 farklı sektörde faaliyet gösteren 1.600'den fazla şirketi temsil etmekte; rekabet gücü, yatırım ortamı ve ekonomik kalkınmanın geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

İnternet sitesi: CCIAP

Tel: (+507) 207-3400

E-posta: info@panacamara.org

4.2.2 İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

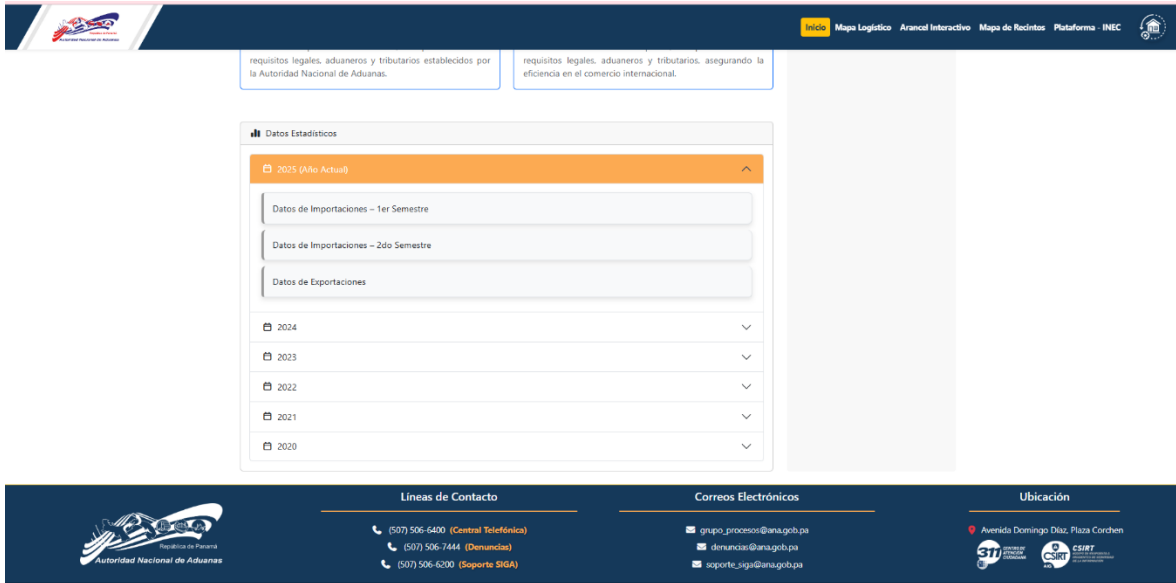
İthalatçı firma bilgilerine Panama Ulusal Gümrük Otoritesi'nin internet sitesi üzerinden erişilebilmektedir. Söz konusu internet sitesi, Kasım 2024 itibarıyla yalnızca İspanyolca dilinde hizmet vermektedir. Siteye erişim için bazı durumlarda VPN kullanımı gerekebilmektedir.

İthalat verilerine ulaşmak amacıyla üst menüde yer alan “Servicios y Plataformas” sekmesine tıklanarak **SIGA/SICE** sistemi seçilmelidir. Sistem içerisinde, ithalat tarih aralığının (bir yıldan kısa olacak şekilde) belirlenmesi gerekmektedir. “Fracción Arancelaria” alanına ise 6 haneli GTİP (HS) kodu xxxx.xx formatında girilmelidir (örneğin: 3304.20). Doğru sonuç elde edilebilmesi için dördüncü hane ile son iki hane arasına nokta konulması zorunludur.

Ayrıca ithalatçı firma bilgilerine, yine Panama Ulusal Gümrük Otoritesi'nin internet sitesinde üst menüde bulunan “Servicios y Plataformas” sekmesi altında yer alan “Aduanas en Cifras” bölümü üzerinden de erişim sağlanabilmektedir.

Ana sayfa bu şekilde görünmektedir. İlgili bölüme erişim sağlamak için sayfanın aşağı kısmına doğru ilerlenmeli ve “Datos Estadísticos” başlığı bulunmalıdır.

8. Gerektiđi durumlarda analitik standartlar
9. Serbest Satış Sertifikası veya Farmasötik Ürün Sertifikası (DSÖ tipi)
10. İyi Üretim Uygulamaları (GMP) Sertifikası veya kayıt şerhinin örneği
11. Kalitatif ve/veya kantitatif formül
12. Parti kodu
13. Analiz yöntemi
14. Analiz Sertifikası*
15. Nihai Ürün Spesifikasyonları*
16. Monografi*
17. Stabilite çalışmaları*
18. Klinik çalışmalar(a)*
19. Atık bertarafına ilişkin bilgiler*
20. Numune

Vitamin takviyeleri, diyet ürünleri ve terapötik özellikli gıda ürünleri için ayrıca üretim yöntemi ile ambalaj spesifikasyonlarının da sunulması gerekmektedir.

(a) Yenilikçi ilaçların ve kabul edilmiş referanslarda yer almayan yeni endikasyonların ruhsatlandırılması için klinik çalışmalar zorunludur.

*Yenileme işlemleri için zorunlu değildir. Bununla birlikte, formülde önemli değişiklik yapılması hâlinde 15, 16, 18 ve 19 numaralı maddeler hariç olmak üzere ilgili belgeler yeniden talep edilmektedir.

Konuya ilişkin ayrıntılı düzenlemeler; 12 Temmuz 2001 tarihli ve 178 sayılı Kararname (Madde 1–43, 59–71 ve 88–91), 15 Nisan 2003 tarihli ve 105 sayılı Kararname (178 sayılı Kararnamenin 7, 21 ve 59. maddelerinde değişiklik yapan düzenleme), 27 Ağustos 2007 tarihli ve 340 sayılı Kararname, 14 Nisan 2009 tarihli ve 197 sayılı Kararname ile 17 Haziran 2009 tarihli ve 321 sayılı Kararname kapsamında yer almaktadır.

Tıbbi Ekipman İthalatına İlişkin Gereklilikler

Panama makamları tarafından tanınan bir Kalite Yönetim Sistemi (QMS) sertifikasına sahip olunmaması durumunda, düzenleyici gerekliliklere uyum sağlanabilmesi için mevcut kalite sisteminde değişiklik yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda ISO 13485 sertifikasyonu yaygın olarak talep edilmektedir.

Tüm tıbbi cihazların, Panama'ya ithal edilmeden ve piyasaya arz edilmeden önce Sağlık Bakanlığı'na (MINSA) bağlı Ulusal İlaçlar ve Tıbbi Ürünler Müdürlüğü'ne (Dirección Nacional de Drogas y Medicamentos - DNDM) kayıt ettirilmesi zorunludur.

Cihaz Sınıflandırması

Panama'daki tıbbi cihaz sınıflandırma sistemi, GHTF/IMDRF kurallarına dayanmaktadır. Cihazın sınıfı, ruhsatlandırma sürecinde sunulması gereken belge ve teknik dokümantasyon seviyesini belirlemektedir.

Ruhsat Başvuru Dosyasında Yer Alması Gereken Belgeler

Başvuru dosyası genel olarak aşağıdaki unsurları içermektedir:

- Üretici ve cihaz bilgilerini içeren başvuru formu
- Ürün teknik dokümantasyonu (teknik özellikler, tasarım bilgileri, etiketleme, kullanım talimatları ile ilgili standartlar veya test raporları)

Tüm belgeler ve etiketlerin İspanyolca olması zorunludur. Panama'da yerel varlığı bulunmayan şirketlerin, başvuru süreçlerini yürütecek ve DNDM/MINSA ile iletişimi sağlayacak bir yerel yetkili temsilci ataması gerekmektedir.

Gümrük İşlemleri İçin Gerekli Belgeler

Gümrük işlemleri sırasında temel ithalat belgeleri aşağıdaki gibidir:

- Ticari fatura (orijinal)
- Menşe şahadetnamesi
- Deniz taşımacılığı için konşimento (Bill of Lading)
- Hava taşımacılığı için hava taşıma senedi (Airway Bill)

İthalat sürecinin ilk aşamasında, tıbbi veya biyomedikal ekipmanın risk esasına göre sınıflandırılması ve ithalat öncesinde MINSA nezdinde sağlık kaydının alınması gerekmektedir. Bu işlemin ardından, ekipmanın değeri ile satıcı ve alıcı bilgilerini içeren uygun ticari belgelerin düzenlenmesi zorunludur.

Tıbbi Cihazlar İçin Özel Olarak Talep Edilen Belgeler

- MINSA Sağlık Ruhsatı Sertifikası: Cihazın DNDM nezdinde kayıtlı olduğunu gösteren belge
- Serbest Satış Sertifikası: Farmasötik ve tıbbi ürünlerin menşe ülkede yasal olarak satışta olduğunu teyit eden belge
- Teknik Bilgi Formu (Ficha Técnica): 419 sayılı Kanun kapsamında zorunlu olup, cihazın teknik özellikleri ve niteliklerini içermektedir
- Paketleme Listesi (Packing List): Sevkiyat içeriğindeki tüm ürünlerin detaylı dökümü
- Gümrük müşaviri kullanımı: Panama'da geçici veya kalıcı ithalat işlemleri ile vergi askıya alma rejimleri dâhil olmak üzere, gümrükten geçen çoğu ürün için gümrük müşaviri kullanılması zorunludur.

2024 Tarihli 419 Sayılı Kanun

1 Şubat 2024 tarihinde yürürlüğe giren 419 sayılı Kanun, Panama’da tıbbi cihaz ve ekipmanların ithalatı, üretimi, ticarileştirilmesi ve ruhsatlandırılmasını düzenleyen temel mevzuat niteliğindedir. Söz konusu düzenleme ile Panama mevzuatının uluslararası standartlarla uyumlaştırılması, sağlık ürünlerinde kalite, güvenlik ve etkinliğin artırılması hedeflenmektedir.

Sağlık Bakanlığı Ulusal Kurumlararası Teknik Komitesi

Sağlık Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Ulusal Kurumlararası Teknik Komite’nin amacı, ilaçlar ve diğer sağlık ürünlerine ilişkin her bir kalem için teknik bilgi formlarının (fichas técnicas) hazırlanması, teknik özelliklerinin belirlenmesi ve güncel tutulmasının sağlanmasıdır.

Teknik bilgi formları zorunlu niteliktedir. Söz konusu belgeler; ilaçlar, tıbbi cihazlar ve tıbbi sarf malzemelerine ilişkin özellikler ile teknik spesifikasyonları içermektedir.

Teknik Komite bünyesinde, ilgili teknik taleplerin işleme alınmasından sorumlu bir teknik birim faaliyet gösterecektir. Ayrıca bu teknik bilgi formları, Sağlık Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumu (Caja de Seguro Social - CSS) nezdinde uyumlaştırılabilir (homologasyon) olup, söz konusu işlemin azami altmış (60) iş günü içerisinde tamamlanması gerekmektedir.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

1 Şubat 2024 tarihinde yürürlüğe giren 419 sayılı Kanun, Panama’da ilaçlar ve tıbbi cihazların ithalatı, üretimi, ticarileştirilmesi ve ruhsatlandırılmasını düzenlemektedir. Söz konusu düzenleme kapsamında, ABD ve Avrupa Birliği gibi Yüksek Standartlı Ülkelerden (High Standard Countries - HSCs) gelen ürünler için hızlandırılmış ruhsatlandırma süreci öngörülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü’nün Yetkili Otoriteler Listesi’nde (WHO List of Authorities - WHO-LA) yer alan ülkeler, Panama’ya ihracat ve ürün kayıt süreçlerinde ayrıcalıklı uygulamalardan yararlanabilmektedir. WHO Yetkili Otoriteler Listesi’nin tamamına aşağıdaki bağlantıdan erişilebilmektedir:

[WHO List of Authorities \(WHO-LA\)](#)

Not: 419 sayılı Kanun kapsamında, ABD Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) dâhil olmak üzere Yüksek Standartlı Ülkelerin düzenleyici otoriteleri tarafından daha önce onaylanmış tıbbi cihazlar, MINSA bünyesindeki Ulusal İlaçlar ve Tıbbi Ürünler Müdürlüğü (DNDM) aracılığıyla 10 iş günü içerisinde tamamlanan hızlandırılmış ruhsatlandırma sürecinden yararlanabilmektedir.

Bunun dışında, denetim ve düzenleyici süreçlerin büyük bölümü Panama Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ürünlerin insan tüketimine yönelik olması hâlinde yetkili kurum Sağlık Bakanlığı olurken, hayvan sağlığı ile ilgili ürünlerde zaman zaman Tarım Bakanlığı da sürece dâhil olmaktadır.

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Panama Tabipler Birliği Kongresi, sağlık profesyonellerini tıbbın farklı branşlarında güncel gelişmeler hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan, her yıl fiziki olarak düzenlenen bilimsel ve eğitsel bir etkinliktir.

Kongre kapsamında ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda sunum, çalıştay ve sempozyum gerçekleştirilmektedir. Etkinlikte özellikle biyoetik, klinik yenilikler ve tıbbi yeniden sertifikasyon konularına odaklanılmaktadır. Kongre, 6-8 Ağustos tarihlerinde Panama City’de düzenlenecektir.

Panama Uluslararası Yoğun Bakım Kongresi 2026, 21-25 Nisan 2026 tarihleri arasında Panama City’de bulunan Hotel Sortis’te gerçekleştirilecek önemli bir bilimsel etkinliktir. Kongre, yenilikçi yaklaşımlar aracılığıyla yoğun bakım tıbbının geliştirilmesini amaçlamakta olup, dünyanın farklı ülkelerinden uzmanları bir araya getirmektedir. Etkinlik kapsamında Panama Yoğun Bakım ve Yoğun Tedavi Derneği’nin (APMCTI) 17. Kongresi, Dünya Yoğun Bakım Dernekleri Federasyonu’nun (WFICC) 1. Bölgesel Kongresi, Latin Amerika Yoğun Bakım Hemşireliği Federasyonu’nun (FLECI) 11. Kongresi ile 4. Panama Pediatrik Yoğun Bakım Kongresi de düzenlenecektir.

EXPOCOMER, Panama Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (CCIAP) tarafından organize edilen ve Panama’nın en önemli çok sektörlü uluslararası ticaret fuarlarından biri olarak kabul edilen yıllık bir etkinliktir. Panama Kongre Merkezi’nde düzenlenen fuar, tıbbi ekipman ve sağlık ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmalar da dâhil olmak üzere 600’den fazla uluslararası şirketi bir araya getirmektedir. EXPOCOMER’in bir sonraki edisyonu 6-8 Nisan 2027 tarihleri arasında gerçekleştirilecektir.

Panama Cerrahi Derneği tarafından organize edilen Ulusal Cerrahi Kongresi geçmiş yıllarda Eylül ayında düzenlenmiş olmakla birlikte, 2026 yılına ilişkin etkinlik henüz duyurulmamıştır.

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

2026 Küresel İlaç Endüstrisi ve Tıbbi Cihazlar Konferansı (GCPIMD-2026), 13-14 Temmuz 2026 tarihlerinde Panama City’de düzenlenecektir. Söz konusu etkinlik, eczacılık ve farmasötik bilimler alanında önde gelen akademisyenler ile sektör profesyonellerini bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.

Öte yandan, 2024 ve 2025 yıllarında ülkemizden Panama’ya ilaç ve tıbbi cihazlar sektöründe iki kez Ticaret heyeti organizasyonu düzenlenmesi planlanmış ancak yeterli sayıda talebe erişilemediğinden mekzur organizasyonlar iptal edilmiştir.

4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

PanamaCompra, Panama’nın resmî elektronik kamu alım platformu olup, Sağlık Bakanlığı (MINSA) ile Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (CSS), 2024 tarihli 419 sayılı Kanun kapsamında ilaç ve tıbbi sarf malzemesi alımlarına ilişkin ihalelerini şeffaflık ve rekabet ilkeleri doğrultusunda bu platform üzerinden yayımlamaları zorunludur. CSS de kendi satın alma süreçlerini aynı dijital platform aracılığıyla yürütmektedir.

Devlete satış fırsatlarına ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıdaki bağlantıda yer alan “opportunities to sell to the state” sekmesi üzerinden erişilebilmektedir:

[PanamaCompra – Opportunities to Sell to the State](#)

4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Panama'nın ikili ve bölgesel ticaret gündemi, ülkenin dünya ticaretine entegrasyon stratejisinin önemli bir tamamlayıcısıdır ve WTO çok taraflı ticaret müzakerelerinden elde edilen ticaret faydalarını pekiştirmekte, genişletmekte ve derinleştirmektedir.

Panama'nın Kosta Rika, El Salvador, Honduras, Guatemala, Nikaragua, Güney Kore, Kanada, Singapur, Peru, İsrail, AELC (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve İsviçre), Meksika, Şili, Tayvan ülkeleri ile serbest ticaret anlaşması; ayrıca Amerika Birleşik Devletleri ile Ticaretin Teşviki Anlaşması; Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık ile ortaklık anlaşması; Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Küba ve Trinidad ve Tobago ile olan Kısmi Kapsamlı Ticaret Anlaşması; ve Latin Amerika Entegrasyon Birliği ülkeleri arasındaki Bölgesel Pazar Açma Anlaşması gibi diğer özel ticaret anlaşmaları bulunmaktadır.

Ayrıca Panama, 6 Aralık 2024 tarihinde Uruguay'ın Montevideo kentinde düzenlenen 65. Devlet Başkanları Zirvesi sırasında Mercosur'a resmî olarak Ortak Devlet (Associate State) statüsüyle katılmıştır. Söz konusu katılım süreci, Ekim 2025 tarihinde National Assembly of Panama tarafından anlaşmanın oy birliğiyle onaylanması ve iç hukukta onay sürecinin tamamlanmasıyla kesinleşmiştir.

Panama'nın halihazırda Türkiye ile bir ticaret anlaşması bulunmamaktadır.

4.9 Özellikli Tarifeden Yararlanmak İçin Gerekli Belgeler, Varsa

-

4.10 Sektörde Standartlar

Mevcut yasal çerçeve, uluslararası standartlara uyum sağlanması amacıyla iki temel düzenlemeye dayanmaktadır:

- 1 Şubat 2024 tarihli ve 419 sayılı Kanun: “İnsan sağlığına yönelik ilaçlar ve diğer ürünler ile ilaçlar, insan sağlığına yönelik diğer ürünler, sağlık sarf malzemeleri, tıbbi cihazlar ve ekipmanların kamu alımlarının düzenlenmesine ilişkin Kanun” (Resmî Gazete No. 29962-A). Söz konusu Kanun, 2001 tarihli ve 1 sayılı Kanun’u yürürlükten kaldırmıştır.
- 10 Mayıs 2024 tarihli ve 27 sayılı Yürütme Kararnamesi (Resmî Gazete No. 30028-C): 419 sayılı Kanun’un uygulanmasını düzenlemekte olup, mevcut teknik uygulama aracı niteliğindedir.

Anılan Kanun ve Kararname genel olarak; insan sağlığına yönelik ürünlerin üretimi, kalite kontrolü, sağlık ruhsatlandırması, ithalatı, pazarlanması, dağıtımı, tedariki, bilgilendirilmesi ve reklam faaliyetlerini düzenlemektedir. Bu kapsamda düzenleme alanına; nihai ilaçlar, farmasötik ürünler, psikotrop ve narkotik ilaçlar, biyolojik ürünler, terapötik özellikli gıda takviyeleri, fitofarmasötikler, hastane kullanımına yönelik antiseptikler ve dezenfektanlar ile insan sağlığıyla ilişkili diğer ürünler girmektedir.

4.11 Sektörde Etiketleme

İlaç ve Takviyeler için

Temmuz 2001 tarihli ve 178 sayılı Yürütme Kararnamesi'nin II. Bölümü uyarınca, ikincil ambalaj üzerindeki etiketlerde aşağıdaki bilgilerin yer alması zorunludur:

- Ürünün Panama’da piyasaya sunulacak ticari adı
- Üretici laboratuvarın adı
- Ürün bir laboratuvar tarafından üretilip başka bir laboratuvar tarafından ambalajlanıyorsa, her iki laboratuvarın adı ve buldukları ülkeler
- Farmasötik form
- Uluslararası Tescilsiz İsim (INN) sistemine göre etkin madde adı
- Kullanım yolu
- Parti kodu
- Son kullanma tarihi
- Ambalaj içerisindeki miktar veya hacim
- Her doz birimindeki etkin maddelerin adı ve konsantrasyonu

İlaçların, varsa marka adlarıyla birlikte Uluslararası Tescilsiz İsimleri (INN) ile tanımlanması gerekmektedir.

Dil Gereklilikleri

Birincil, ikincil ve üçüncül ambalaj üzerindeki etiketler birden fazla dilde hazırlanabilmekte olup, bu dillerden birinin mutlaka İspanyolca olması zorunludur. Sonradan yeniden etiketleme (relabeling) uygulamalarına izin verilmemektedir.

Hastane Kullanımına Yönelik Ürünlerde İstisna

Uzmanlık gerektiren hastalıkların tedavisinde kullanılan veya Sağlık Otoritesi tarafından uygun görülen hastane içi kullanım ürünlerinde, İspanyolca dışındaki dillerde hazırlanmış etiketler kabul edilebilmektedir. Ancak bu durumda İspanyolca tercümenin ayrıca Ulusal Eczacılık ve İlaçlar Müdürlüğü’ne ve ürünün kullanılacağı sağlık kuruluşuna sunulması gerekmektedir.

Alan yetersizliği nedeniyle birincil etiketlerde mevzuatta öngörülen tüm bilgilerin yer alamadığı durumlarda, gerekli bilgilerin ikincil ambalaj üzerinde sunulmasına, Ulusal Eczacılık ve İlaçlar Müdürlüğü ile önceden koordinasyon sağlanması ve gerekli onayın alınması şartıyla izin verilebilmektedir.

Tıbbi veya promosyon amaçlı ücretsiz numunelere ait birincil ve ikincil etiketlerde ayrıca “Satışı Yasaktır - Tıbbi Numune” ibaresi veya benzeri bir ifadeye yer verilmesi zorunludur.

Özel Formdaki Ürünler İçin Ek Düzenlemeler

Merhem, krem ve jel gibi özel formdaki ürünlerin birincil ambalaj etiketlerinde aşağıdaki bilgilerin yer alması gerekmektedir:

- İçerik miktarı (ağırlık, hacim, doz veya uluslararası birim)
- Farmasötik form (ambalaj hacmi 10 ml veya 10 g’dan az ise istisna uygulanabilir)

- Kullanım yolu
- Ürünün birim doz başına bileşimi ile etkin maddelerin konsantrasyonları

2024 tarihli ve 27 sayılı Yürütme Kararnamesi uyarınca, terapötik özellikli gıda takviyeleri için ilaçlarla eşdeğer etiketleme gerekliliklerini içeren sağlık ruhsatı alınması zorunludur. Biyolojik ürünler, biyoteknolojik ürünler, terapötik özellikli gıda takviyeleri, ilaçlar ve ileri tedavi ürünleri için sağlık ruhsatı alınmasına ilişkin ayrıntılı şartlar ilgili düzenlemeler kapsamında ayrıca belirlenecektir.

Panama’da referans alınan teknik standart: RTCA 11.03.59:18.

Medikal Ekipman ve Tıbbi Cihazlarda

Öte yandan, tıbbi aletler, ekipmanlar, tek kullanımlık ürünler ile tıbbi-cerrahi ürünler; insan tüketimine yönelik ilaçlar ve benzeri ürünlerden ayrı bir düzenleyici çerçeve kapsamında değerlendirilmektedir. 26 Aralık 2017 tarihli ve 90 sayılı Kanun ile bu Kanunda değişiklik yapan 12 Eylül 2019 tarihli ve 92 sayılı Kanun, “Tıbbi Cihazlar ve İlgili Ürünler” alanını düzenlemektedir.

Söz konusu mevzuat; tıbbi cihazlar ve ilgili ürünlerin üretimi, hazırlanması, ithalatı, ihracatı, yeniden ihracatı, bilgilendirilmesi, reklamı, etiketlenmesi, dağıtımını, pazarlanması, depolanması ve nihai bertarafına ilişkin hususları kapsamaktadır.

Sağlık Bakanlığı’na (MINSa) bağlı Ulusal Tıbbi Cihazlar Müdürlüğü (DNDM), bu alandaki yetkili kurumdur. Kurumun görevleri arasında mevzuata uyumun sağlanması, süreçlerin kontrolü ve denetimi yer almaktadır.

Uluslararası düzeyde tanınan sembol ve renklerin etiketlerde kullanılması mümkündür. Ancak kullanım güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla, bu sembol ve işaretlerin anlamlarının kullanım talimatlarında veya prospektüste açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Etiketlerde yer alan bilgiler iki veya daha fazla dilde sunulabilmekte olup, bunlardan en az birinin İspanyolca veya İngilizce olması zorunludur. Kullanıma ilişkin uyarılar ve önlemler, gerekli olduğu durumlarda etikette belirtilmelidir. Panama Cumhuriyeti’nde kullanılacak ürünler için yeniden etiketleme veya ek etiketleme (over-labeling) uygulamalarına izin verilmemektedir.

Birincil ve/veya İkincil Ambalaj Etiketlerinde Zorunlu Bilgiler

(Biyomedikal ekipmanlar için uygulanmaz)

Birincil ve/veya ikincil ambalaj etiketlerinde aşağıdaki bilgilerin yer alması gerekmektedir:

- Cihazın adı
- Marka ve model bilgisi (uygulanabilir ise), Panama’da pazarlanacağı şekliyle
- Üreticinin adı ve adresi
- Üretim tarihi (uygulanabilir ise)
- Menşé ülke veya uluslararası kabul görmüş ülke kısaltması
- Kullanım endikasyonları ve kontrendikasyonları (uygulanabilir ise)

- Kod, parti numarası ve seri numarası (uygulanabilir ise)
- Son kullanma tarihi veya raf ömrü (uygulanabilir ise)
- Ambalaj içerisindeki miktar veya hacim (uygulanabilir ise)
- Uygun depolama ve muhafaza koşulları
- Ürün steril ise, bu bilginin birincil ve ikincil ambalaj üzerinde açıkça belirtilmesi
- Uygulanabilir durumlarda “tek kullanımlık cihaz” ibaresi, benzeri bir ifade veya ilgili sembol

Tek Kullanımlık Cihazlar

Tek kullanımlık tıbbi cihaz; üretici tarafından yalnızca tek bir hastada, tek bir işlem sırasında kullanılmak ve sonrasında imha edilmek üzere tasarlanmış cihaz olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, tek kullanımlık tıbbi cihazların yeniden kullanımı kesin olarak yasaktır. Bu hususun etiket üzerinde açıkça belirtilmesi zorunludur.

Steril Ürünler

Steril cihazlarda birincil ambalaj, cihazın kullanım anına kadar sterilitesini koruyan temel unsur niteliğindedir. Bu nedenle ürünün steril olduğu bilgisi hem birincil hem de ikincil ambalaj üzerinde belirtilmelidir.

Sağlık Ruhsatı

Her iki ürün kategorisi için de piyasaya arz öncesinde ilgili yetkili kurumdan (ürüne göre DNFD veya DNDM) sağlık ruhsatı alınması zorunludur. Etiketleme unsurları, ruhsat başvuru dosyasının zorunlu bir parçasını oluşturmaktadır.

Panama’da referans alınan teknik standart: GHTE/IMDRF (tıbbi cihazların risk sınıflandırması).

4.12 Sektörlerde Ambalaj

Temmuz 2001 tarihli ve 178 sayılı Yürütme Kararnamesi’nin 25. maddesi uyarınca; “birincil, ikincil ve üçüncül kaplar veya ambalajlar, ürünün güvenlik ve bütünlük gerekliliklerini karşılamalı; ayrıca taşıma, depolama, nakliye, dağıtım ve kullanım süreçlerini kolaylaştıracak nitelikte olmalıdır.”

Mevzuat kapsamında üç farklı ambalaj seviyesi tanımlanmaktadır:

- Birincil ambalaj: Farmasötik ürünü doğrudan içeren ve ürün ile doğrudan temas hâlinde olan ambalajdır.
- İkincil ambalaj: Birincil ambalajın içine yerleştirildiği, ürünün dağıtımını ve pazarlanması amacıyla kullanılan ambalajdır.
- Üçüncül ambalaj: Sağlık ruhsatı başvurusu aşamasında zorunlu değildir. Ancak kullanılması hâlinde, en azından ürünün ticari adını içermesi gerekmektedir.

Buna ek olarak, ikincil ambalaj üzerinde aşağıdaki bilgilerin yer alması zorunludur:

- Depolama koşulları: Özellikle sıcaklık bilgisi belirtilmelidir. Gerekli görülen durumlarda ışığa karşı korunma şartları da ikincil ambalaj etiketi üzerinde yer almalıdır. Ürünün ikincil ambalajının bulunmaması hâlinde, zorunlu bilgilerin tamamının birincil ambalaj üzerinde belirtilmesi gerekmektedir.
- Son kullanma tarihi: Farmasötik ürünün kalite spesifikasyonlarını hangi tarihe kadar karşılamasının beklendiğini gösteren ve birincil ile ikincil ambalaj üzerinde yer alması gereken tarihtir.

İkincil ambalajı bulunmayan ürünlerde, birincil ambalaj üzerinde ülke adı veya uluslararası kabul görmüş ülke kısaltmasının yer alması zorunludur.

İkincil ambalaja sahip ürünlerin birincil ambalajında ise asgari olarak aşağıdaki bilgilerin bulunması gerekmektedir:

- Ticari ürün adı
- Üretici adı
- Farmasötik form
- Uluslararası Tescilsiz İsim (INN) sistemine göre etkin madde adı
- İçeriğin miktarı veya hacmi
- Birim doz başına ürün bileşimi ile etkin maddelerin konsantrasyonları.

4.13 Lojistik (taşıma süresi, en çok tercih edilen taşıma yöntemleri, rotalar, vb.)

Deniz taşımacılığı, Panama'nın dış ticarete en önemli ulaşım modudur. Panama, konteyner, dökme yük, sıvı yük ve genel kargo hizmetleri ile aynı zamanda yolcu taşımasına olanak sağlayan kruvaziyer terminalleri içeren bir deniz limanı ağına sahiptir. Panama Kanalı'nın Atlantik ve Pasifik girişlerindeki limanlar, konteynerize yüklerin elleçlenmesinde Panama'yı bir aktarma merkezi haline getirmiştir.

Panama Kanalı, dünya ticaret yollarının en önemli noktalarından biri olup, Atlantik ve Pasifik okyanuslarını bağlamaktadır. Geçiş süresini kısaltarak deniz yollarını daha verimli hale getirmek için tasarlanan kanal, 180 deniz rotasını birleştirerek 170 ülkede 1.920 limana bağlanmaktadır. 2025 yılında 13.404 gemi bu kanal üzerinden geçmiş olup bu sayı dünya ticaretinin ortalama %3-6'lık bir oranına tekabül etmektedir.

Son yıllarda hava taşımacılığı güçlü bir ticaret taşımacılığı modu olarak hızla gelişmiştir. Tocumen Uluslararası Havalimanı, Amerika, Asya ve Avrupa'da 84'den fazla şehre uçuş sağlamaktadır. Havalimanının Terminal 2 bölümünün inşası tamamlanmış olup, gelişmiş bir lojistik sektörü ile büyümenin sürdürülmesi hedeflenmektedir.

Panama ile Türkiye arasındaki deniz taşımacılık süresi, rotaya bağlı olarak 20 ile 30+ gün arasında değişmektedir. Çoğu rota, Türkiye ile Panama arasında bazı duraklamalar yapmaktadır. Maersk tarafından sunulan ECUMED Batı yönlü rota, Yunanistan'ın Pire Limanı'ndan başlayarak, Yunan, Türk, Fas ve İspanyol limanlarını ziyaret ettikten sonra Amerika Birleşik Devletleri ve ardından Latin Amerika

boyunca ilerleyerek Balboa Limanı'na ulaşmaktadır (ortalama 37. gün). Nakliye rotalarıyla ilgili daha fazla bilgi almak için, bireysel ihtiyaçlara özel bilgi verebilecek nitelikli taşıma şirketleri ile doğrulama yapılması önerilmektedir.

Ayrıca, Panama City ile İstanbul arasındaki hava taşımacılığı yaklaşık 12-14 saat sürmektedir. Bu kapsamda en çok kullanılan hat THY'nin haftada 10 adet gerçekleştirilen İstanbul-Panama City uçuşları olup, Avrupa'da özellikle İspanya aktarmalı uçuşlar da bulunmaktadır.

4.14 Dağıtım Kanalları

Kamu sektörü, Panama'da tıbbi ekipmanların başlıca nihai kullanıcısı konumunda olup, bu yapı esas olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (Caja de Seguro Social - CSS) ile Sağlık Bakanlığı'ndan (MINSA) oluşmaktadır. Ülkenin en büyük sağlık tesisleri, nüfusun yaklaşık %50'sini barındıran Panama City metropolitan bölgesinde yoğunlaşmıştır.

Kamu sektöründe ilaç veya tıbbi sarf malzemelerinin çevrim içi teslimatına yönelik bir hizmet sistemi bulunmadığından, hastaların ihtiyaç duydukları ürünleri temin edebilmek için sağlık kuruluşlarına bizzat başvurmaları gerekmektedir.

Öte yandan, özellikle Panama City ve diğer büyük şehir merkezlerinde eczane teslimat hizmetleri giderek yaygınlaşmaktadır. PedidosYa gibi dijital platformlar aracılığıyla ilaçların çevrim içi sipariş edilmesi mümkün hâle gelmiştir.

Colón Serbest Bölgesi, Hong Kong'un ardından dünyanın en büyük ikinci serbest ticaret bölgesi konumunda olup, ilaç ve tıbbi ekipman ürünlerinin standart gümrük vergilerine tabi olmaksızın ithal edilmesi, depolanması, işlenmesi ve yeniden ihraç edilmesine imkân sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Panama Pacifico Serbest Bölgesi de sağlık sektörüne yönelik lojistik ve dağıtım faaliyetleri açısından önemli bir alternatif olarak öne çıkmaktadır.

4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Panama, e-ticaret alanında görece yeni bir pazar olmakla birlikte, COVID-19 pandemisinin ardından sektörün ekonomi içerisindeki rolü hızlı ve önemli ölçüde artış göstermiştir. Günümüzde e-ticaret, ülkenin toplam gelirleri içerisinde %24'lük pay ile önde gelen sektörlerden biri hâline gelmiştir.

Statista Digital Market Insights verilerine göre, Panama'daki çevrim içi satış hacminin 2024 yılı itibarıyla 1,17 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmekte olup, bu seviyenin ülkeyi dünyanın en büyük 65. e-ticaret pazarı konumuna taşıyacağı öngörülmektedir.

İlaçlar, gıda takviyeleri ile dış sağlığı ürünleri veya küçük ölçekli tıbbi cihazların e-ticaret platformları üzerinden satışı; söz konusu ürünlerin reçete veya Sağlık Bakanlığı izni gerektirmemesi şartıyla mümkündür. Bu kapsamda eczaneler ve teslimat uygulamaları, reçetesiz satılan ilaçların tüketicilere daha erişilebilir hâle getirilmesi amacıyla e-ticaret alanındaki faaliyetlerini artırmıştır.

4.15.1 Ülke İçindeki Pazar Yerleri

Ülkede özel mücevherat pazar yerleri bulunmamaktadır.

4.15.2 Özel Günler, Tatiller, vb.

Panama’da nüfusun büyük bir kısmı Katolik olduğu için, dini bayramlar, özellikle Noel ve Kutsal Cuma gibi günler, ulusal tatil olarak kabul edilmektedir.

Panama'nın İş Kanunu'nun 47. Maddesine göre, ulusal tatil veya ulusal yas günü olarak kanunla belirlenen bir tatil günü Pazar gününe denk gelirse, ertesi Pazartesi günü tatil günü olarak uygulanmaktadır.

Panama Resmi Tatilleri 2026	
1 Ocak	Yeni Yıl
9 Ocak	Martyrs Günü
14-17 Şubat	Karnaval
3 Nisan	Kutsal Cuma
1 Mayıs	Emek Bayramı
3 Kasım	Kolombiya’dan Ayrılış Günü
5 Kasım	Kolon’un Bağımsızlık Günü
10 Kasım	Yas Günü
28 Kasım	İspanya’dan Ayrılış Günü
8 Aralık	Anneler Günü
20 Aralık	Yas Günü
25 Aralık	Christmas

Carnival, Kutsal Hafta (Holy Week) ve Kasım ayı gibi tatil dönemlerinde, birçok işletme çalışanlarına 1 veya 2 ek tatil günü vermeyi tercih edebilmekte ve bu durum, işletmelerin faaliyetlerini ve hizmet sürekliliğini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, bu tarihlerde Panama'daki ticari işletmelerin açık olmama durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

4.15.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Panama’da yaklaşık 3,54 milyon kişi internet kullanıcısı olup, bu rakam toplam nüfusun yaklaşık %78’ine tekabül etmektedir. 2025 yılı pazar araştırmalarına göre ülkede en yaygın kullanılan sosyal medya platformları arasında TikTok, Instagram ve YouTube öne çıkmaktadır. TikTok, 2,85 milyon kullanıcı ile en popüler sosyal medya platformu konumundadır. Instagram ise 2,60 milyon kullanıcı ile ikinci sırada yer almaktadır. Pazarlama faaliyetlerinin büyük bölümü bu iki platform üzerinden yürütülmekte olup, içeriklerin daha geniş kitlelere ulaşma ve bazı durumlarda viral etki yaratma potansiyeli bu tercihte belirleyici olmaktadır. YouTube ise 2,45 milyon kullanıcı ile üçüncü sırada yer almakta; platformda reklamlar genellikle video öncesinde veya video sırasında gösterim yoluyla yayımlanmaktadır.

4.15.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

E-ticaret faaliyetleri kapsamında Panama'ya yapılan ithalat işlemleri, Ulusal Gümrük İdaresi tarafından yayımlanan Gümrük Tarife Cetveli uyarınca, diğer ithalatçı şirketlerle aynı gümrük vergilerine tabi tutulmaktadır.

4.15.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Panama'da e-ticaretle ilgili düzenlemeler, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. 22 Temmuz 2008 tarih 51 sayılı Elektronik Ticaret Yasası, interneti ticaret yapma aracı olarak teşvik etmesine rağmen, her internet hizmet sağlayıcısının uyması gereken bazı temel gereksinimler bulunmaktadır.

-İşletme Kuruluşu Gerekliliği; İnternet üzerinden ticari hizmet sağlamak için, yasal olarak faaliyet göstermek adına Ticaret ve Sanayi Bakanlığı tarafından Panama Emprende aracılığıyla uygun bir İşletme Bildirimi alınması zorunludur.

-Yasal İzinler ve Lisanslar; internet üzerinden tamamen ticaret yapan bir işletmeye sahip olmak, gerekli izinler, sertifikalar veya lisanslardan muaf olunduğu anlamına gelmemekte, ticari faaliyetle ilgili düzenlemelere uygunluk sağlanması zorunlu tutulmaktadır.

-Yasal Sorumluluklar; firmalar Ticari Hizmet Sağlayıcısı olarak, tüm sivil, cezai ve idari sorumluluklara haiz olup, Tüketici Koruma ve Rekabet Savunma Kurumu (ACODECO), Gelir Genel Müdürlüğü (DGI) veya Sağlık Bakanlığı (MINSa) gibi denetim ve denetim yetkileri verilen yetkili kurumların kurallarına uymakta yükümlüdür.

Koşullar ve Kullanım Şartları

E-ticaret yapılması planlanan web sitesinde veya elektronik platformda “Koşullar ve kullanım şartları”nın yayınlanması gerekmektedir. Bu belge, kullanıcılara ve potansiyel müşterilere işin ticaret politikalarını iletmeyi amaçlamaktadır. Bu belgede yer alması gereken ana unsurlar:

- Şirketin ticaret unvanı
- Web sitesi URL'si
- Gerçekleştirilen ticaret faaliyetinin türü ve pazarlamak istenen ürün ve hizmetlerin özeti
- Web sitesi veya uygulama üzerinden kabul edilecek ödeme yöntemleri (Kredi Kartları, Nakit, Transferler vb.) ve müşteriye verilecek ödeme kanıt belgesi
- Ürün teslimat prosedürünü ayrıntılı olarak açıklanması: Müşterinin belirli bir noktada ve zamanda ürünü alması gerekli mi/eve teslimatı yapılıyorsa teslimat bölgesi, teslimat süresi ve müşteriye önemli olabilecek diğer detayların bildirilmesi,
- Müşteri şikayetleri, talepler veya iadeler için prosedürlerin açıklanması: İletişim kurulabilecek kişi(ler), telefon numaraları, e-posta adresleri vb.'dir.

Gizlilik Politikaları

Online alışveriş yapabilmek için müşteriler, işyerleriyle kişisel verilerini paylaşmak zorunda olup, (adres, telefon numarası, kredi kartı numarası vb.) elektronik ortamda hizmet sağlayan işletmelerin ise bu verileri korumak için güvenlik sistemlerine sahip olmaları gerekmektedir.

Bu nedenle, web sitesi barındırma hizmet sağlayıcısı ve ödeme işlemcisi olarak hizmet alınan şirketle, kullanacakları güvenlik sistemlerinin danışılması ve bu bilgilerin web sitenizin Gizlilik Politikaları kısmında belirtilmesi gerekmektedir.

Bu kısımda ayrıca açıklanması gereken bilgiler:

- Müşteri verilerini nasıl koruyacağınız ve gizlilik politikalarınızın nasıl işlediği
- Müşterilerden talep edilecek veriler (örneğin, ad, soyad, e-posta adresi, telefon numarası, ödeme bilgileri vb.).
- Verilere neden ihtiyaç duyulduğu
- Verilerin nasıl korunacağı
- E-posta adresleri ve diğer verilerin reklam amaçlı kullanılması durumunda müşterinin bilgilendirilmesi ve onayının alınması

İşlemler için Güvenliğin Sağlanması

Eğer web sitenizde online ödeme kabul edilecek ise, elektronik ödemeleri işlemek ve banka hesabınıza yatırmak için bir hizmet sağlayıcısından hizmet alınması gerekmektedir. Bu hizmet sağlayıcılar, Ödeme İşlemcileri olarak bilinmekte ve PCI DSS (Payment Card Industry Data Security Standard) sertifikasına sahip olmaktadır.

4.15.6 E-ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fullfilment) sunan firmalar)

Özel sektörde, işletmelerin farklı ihtiyaçlarına uygun çeşitli özelliklerde hizmet sunan çok sayıda şirket faaliyet göstermektedir. Özellikle sağlık sektöründe distribütörler, gerek özel sağlık kuruluşlarına doğrudan tedarik sağlanmasında gerekse kamu ihaleleri yoluyla hastane ve sağlık merkezlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Panama güçlü lojistik altyapıya sahip olmakla birlikte, ilaç ve tıbbi ürün odaklı e-ticaret lojistik hizmet sağlayıcılarının sayısı hâlen sınırlı düzeydedir. Bu alanda öne çıkan şirketlerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

- RB Cold Chain: İlaç ve sağlık ürünlerine yönelik sıcaklık kontrollü depolama ve dağıtım hizmetleri sunan uzmanlaşmış bir üçüncü taraf lojistik (3PL) sağlayıcısıdır. Gerçek zamanlı izleme ve soğuk zincir uyumluluğu hizmetleri sunmaktadır. Hassas veya düzenlemeye tabi tıbbi ürünlerle çalışan e-ticaret işletmeleri açısından uygun bir seçenek olarak değerlendirilmektedir. İnternet sitesi: [RB Cold Chain](#)
- DHL: Soğuk zincir ve doğrudan hastaya teslimat dâhil olmak üzere uçtan uca çözümler sunan küresel bir ilaç lojistiği lideridir. Yüksek düzeyde düzenleyici uyum sağlamaktadır. Büyük

ölçekli sağlık e-ticaret operasyonları için uygun görülmektedir.

İnternet sitesi: [DHL Pharma Logistics](#)

- Cold Chain Logistics Solutions (CCLS): Soğuk zincir izleme, validasyon ve GDP/GMP uyumluluğu alanlarında faaliyet gösteren danışmanlık ve teknoloji sağlayıcısıdır. Fiziksel dağıtım yerine, ilaç şirketlerinin düzenleyici standartlara uyum sağlamasına destek olmaktadır. Genellikle lojistik operatörleriyle birlikte kullanılmaktadır.
İnternet sitesi: [Cold Chain Logistics Solutions](#)
- Farmazona: Colón Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren ve depolama ile bölgesel dağıtıma odaklanan bir ilaç lojistik merkezidir. Latin Amerika ve Karayipler genelinde sınır ötesi operasyonlarda güçlü bir konuma sahiptir. Uluslararası ölçekte büyümeyi hedefleyen ilaç e-ticaret şirketleri için uygun bir altyapı sunmaktadır.
İnternet sitesi: [Farmazona](#)
- Pharmalogistics: Panama iç pazarında farmasötik ürünlerin depolanması ve elleçlenmesine odaklanan yerel bir hizmet sağlayıcısıdır. Düzenlemeye tabi ürünler için temel lojistik destek hizmetleri sunmaktadır. Daha küçük ölçekli veya niş dağıtım ihtiyaçları için uygun görülmektedir.
İnternet sitesi: [Pharmalogistics](#)
- BP Logistics: Depolama, sipariş karşılama ve dağıtım hizmetleri sunan tam kapsamlı bir üçüncü taraf lojistik sağlayıcısıdır. Sağlık ürünlerine yönelik hizmetlerin yanı sıra stok görünürlüğü ve gümrük işlemleri desteği de sağlamaktadır. Yerel ve bölgesel e-ticaret operasyonlarını büyütmek isteyen şirketler için güçlü bir seçenek olarak değerlendirilmektedir.
İnternet sitesi: [BP Logistics](#)
- Contract Logistic Corp: Depolama ve dağıtım hizmetleri sunan, esnek lojistik çözümler sağlayan bir şirkettir. Farklı sektörler için dış kaynaklı sipariş karşılama operasyonlarını desteklemektedir. Depolama ve temel dağıtım altyapısına ihtiyaç duyan işletmeler için uygun bir alternatif sunmaktadır.
İnternet sitesi: [Contract Logistic Corp](#)
- Logistica24: 24 saatlik hızlı teslimat modeli ve soğutmalı taşıma seçenekleri üzerine odaklanmaktadır. Sağlık ürünleri ve sıcaklık hassasiyeti bulunan ürünlerin son kilometre dağıtımını için uygun bir hizmet sunmaktadır. Sipariş karşılama hizmeti sağlayıcılarını tamamlayıcı nitelikte değerlendirilmektedir.
İnternet sitesi: [Logistica24](#)

4.16 Tanıtım ve Pazarlama

Farmasötik ürünler ile tıbbi cihazların tanıtımı ve reklamı, ilgili ürünlerin Sağlık Bakanlığı'ndan (MINSAs) gerekli izinleri almış olması şartıyla kamuoyuna yönelik olarak yapılabilmektedir. Ancak tüm reklam ve tanıtım materyalleri için, yayımlanmadan önce Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nden ön onay alınması zorunludur.

Konuya ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıdaki bağlantı üzerinden erişilebilmektedir:

[Panama Sağlık Bakanlığı – Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü](#)

4.17 Sektörde Tüketici/ Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Panamalı tüketiciler, markalı farmasötik ürünlerin daha yüksek kaliteye ve daha güçlü etkiye sahip olduğu yönündeki yaygın kanaat nedeniyle, jenerik ürünlere kıyasla markalı ilaçları tercih etme eğilimindedir. Bunun yanı sıra, doğal ve organik ürünlere, kronik hastalıklara yönelik özel ilaçlara, sağlık koşullarının iyileştirilmesine yönelik takviye edici ürünler ve besin desteklerine yönelik talepte de artış gözlemlenmektedir.

Panamalı tüketicilerin bir diğer belirgin özelliği ise yüz yüze iş ilişkilerine önem vermeleridir. Bu kapsamda, ülkede e-ticaret hacmi artış göstermesine rağmen; sağlık kuruluşlarına, eczanelere ve sağlık sektörüne yönelik işletmeler arası görüşmelere fiziksel olarak katılım hâlen daha fazla tercih edilmektedir.

4.18 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti dumping vergisi v.b.)

Panama'da ilaçlar genel olarak Taşınabilir Maddi Malların Transferi ve Hizmet Sunumu Vergisi'nden (ITBMS) muafır. İlaçların, farmasötik preparatların ve aşuların büyük bölümü gümrük vergisinden muaf tutulmakla birlikte, bazı ithal ürünler İthalat Vergisi'ne (DAI) tabi olabilmektedir.

Tıbbi ekipman ve sağlık sarf malzemeleri ise %3 ile %15 arasında değişen oranlarda gümrük vergisine (DAI) tabi tutulmakta olup, ayrıca %5'e kadar çıkabilen seçici tüketim vergisi (ISC) uygulanabilmektedir.

Belirli bir G.T.İ.P. kodu veya gümrük tarife faslına ilişkin vergi oranları hakkında ayrıntılı bilgi almak için, Ticaret Müşavirliği ile Müşavire Danışın platformu üzerinden iletişime geçilmesi mümkündür.

4.19 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Tarife dışı engeller, özellikle sıkı sağlık ve hijyen standartları aracılığıyla ithalat serbestisini önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Önceden analiz ve ruhsatlandırma işlemleri tamamlanmaksızın ilaç ve ilgili ürünlerin üretilmesi veya ithal edilmesi yasaktır.

Bu çerçevede, yüksek düzeyde düzenleyici gereklilikler ile kapsamlı belge ve dokümantasyon yükümlülükleri, Panama sağlık ve ilaç pazarına giriş yapmak isteyen şirketler açısından önemli bir engel ve zorluk oluşturmaktadır.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Başta ilaçlar, gıda ürünleri ve okul malzemeleri olmak üzere bazı ürün grupları, Panama'da uygulanan %7 oranındaki ITBM (KDV) vergisinden muaftır.

Panama, Dünya Sağlık Örgütü tarafından tanınan Yetkili Otoriteler Listesi'nde (WHO-Listed Authorities - WLA) yer alan ülkelerde ruhsatlandırılmış ilaç ve farmasötik ürünlerin kayıtlarını tanımaktadır. Sağlık Bakanlığı'na göre, Ocak 2025 tarihli ve 2 sayılı Yürütme Kararnamesi'nde yer alan düzenlemelere uyulması şartıyla, bu ülkelerden gerçekleştirilecek farmasötik ürün ihracatına tercihli uygulamalar sağlanacaktır.

Diğer önemli fırsat alanları arasında; kamu hastanelerine yönelik altyapı yatırımları, Colón Serbest Bölgesi'nin bölgesel dağıtım merkezi modeli, kronik hastalıklardaki artışa bağlı büyüyen sağlık talebi ile e-ticaret ve tele-tıp uygulamalarının sağlık sektörüne entegrasyonu yer almaktadır.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

Sektörde dikkate alınması gereken başlıca risk ve tehdit unsurları arasında; piyasada yerleşik konuma sahip çok uluslu şirketlerin yoğun rekabeti, düşük maliyetli Çin menşeli tıbbi cihaz üreticilerinin artan rekabet baskısı, Sağlık Bakanlığı'nın (MINSA) fiyat kontrol yetkisi, kamu ihalelerinin karmaşık yapısı ve bürokratik düzenleyici süreçlerdeki yetki çakışmaları yer almaktadır.

Ayrıca, söz konusu ürünlerin sağlık ruhsatı ve kayıt süreçleri; talep edilen kapsamlı belge yükümlülükleri ile hukuk büroları tarafından uygulanan yüksek hizmet maliyetleri nedeniyle oldukça zahmetli olabilmektedir. Panama'da bu alanda hizmet sunan hukuk ve danışmanlık firmalarının ücret politikaları önemli ölçüde farklılık gösterdiğinden, hizmet alımı yapılmadan önce dikkatli bir değerlendirme süreci yürütülmesi önem arz etmektedir.

7. İlgili Sektörlerde İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Panama pazarına ihracat gerçekleştirmeyi hedefleyen şirketlerin aşağıdaki hususlara odaklanmaları önem arz etmektedir:

- Yüksek Standartlı Ülkeler (HSC) ve Dünya Sağlık Örgütü Yetkili Otoriteler Listesi (WHO-LA) kapsamındaki ruhsatlandırma avantajlarından yararlanılması,
- MINSA/DNDM lisansına sahip, CSS ve MINSA ile çalışma deneyimi bulunan yerel bir distribütör seçilmesi,
- Jenerik ilaçlar ve kamu alımları segmentine yönelinmesi veya doğrudan distribütörler aracılığıyla faaliyet gösterilmesi,
- Bölgesel dağıtım ağı oluşturulabilmesi amacıyla Colón Serbest Bölgesi'nde varlık tesis edilmesi,
- Tıbbi cihazlar açısından satış sonrası hizmet ve teknik destek altyapısına yatırım yapılması.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Panama, kısa süre önce Güney Amerika'daki ortak pazarı oluşturmayı amaçlayan bölgesel ticaret bloğu MERCOSUR'a katılmıştır. Söz konusu yapı, ticaret engellerinin azaltılması ve ekonomik iş birliğinin artırılması yoluyla üye ülkelerin ekonomilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Bu yeni ticaret entegrasyonu çerçevesinde, Türk şirketleri Panama'yı özellikle Brezilya gibi büyük Güney Amerika pazarlarına erişim sağlayabilecek stratejik bir dağıtım ve lojistik merkezi olarak değerlendirebilecektir.

9. Genel Değerlendirme

Bu sektör raporunun değerlendirilmesi sonucunda, Panama sağlık sektörünün; dolarizasyon sistemi, siyasi istikrarı ve bölgesel lojistik merkez konumu gibi güçlü makroekonomik temellerle desteklenen, küçük ölçekli ancak yüksek değerli ve yapısal olarak ithalata bağımlı bir pazar olduğu görülmektedir. Sistem, geniş kapsamlı kamu sağlık ağı (MINSAs ve CSS) ile ileri düzeyde gelişmiş özel hastane sektöründen oluşmaktadır.

Nüfusun yaşlanması, özellikle kardiyovasküler ve metabolik hastalıklar başta olmak üzere kronik hastalıkların artışı ve sağlık altyapısının genişlemesi nedeniyle talep istikrarlı şekilde büyümektedir. Yeni hastane yatırımları, ekipman yenilemeleri ve sağlık hizmetlerinin desantralizasyonuna yönelik kamu yatırımları; medikal turizm ve premium sağlık hizmetleri tarafından desteklenen özel sektör büyümesiyle birleşmektedir.

Tıbbi cihaz pazarı yaklaşık 1,28 milyar ABD doları büyüklüğünde olup, talep özellikle kardiyoloji, görüntüleme sistemleri, tanı teknolojileri ve hastane sarf malzemelerinde yoğunlaşmaktadır. Ülkede yerli üretim altyapısının bulunmaması nedeniyle sektör tamamen ithalata bağımlıdır. Tedarik yapısı çeşitlilik göstermekle birlikte, pazar ağırlıklı olarak Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri (özellikle Almanya, İspanya ve Fransa) ile Asya ülkeleri (özellikle Japonya ve Çin) tarafından domine edilmektedir.

Bu durum, yapısal olarak dış tedarike açık bir pazar oluştururken, özellikle kamu ihalelerinde yüksek rekabetin ve fiyat hassasiyetinin bulunduğu bir satın alma ortamını da beraberinde getirmektedir. Buna karşılık özel hastaneler, kalite, marka değeri ve ileri teknoloji üzerinden rekabet etmekte; robotik cerrahi sistemleri, MRI, PET-CT ve benzeri ileri teknolojili sistemleri tedarik etmektedir.

Farmasötik ürünler ve ilgili sağlık ürünleri segmenti, Panama'daki en hızlı büyüyen alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Sektörün temel özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- İthalata yüksek düzeyde bağımlılık (kayda değer yerli üretim bulunmaması),
- Markalı ilaçların güçlü konumu ile birlikte maliyet baskıları nedeniyle jenerik ilaçlara yönelik artan talep,
- Doğal, organik ve sağlıklı yaşam ürünlerine yönelik tüketici ilgisindeki artış,
- Özellikle şehir merkezlerinde yoğunlaşan perakende ve eczane ağlarının genişlemesi.

Söz konusu segment cazip bir pazar yapısına sahip olmakla birlikte yoğun şekilde düzenlenmiş durumdadır. Bu nedenle pazardaki başarı; ruhsatlandırma süreçlerine uyum, güçlü distribütör ağı ve etkin fiyatlandırma stratejilerine büyük ölçüde bağlıdır.

Panama sağlık pazarının, altyapı yatırımları, yaşlanan nüfus ve medikal turizmdeki büyüme etkisiyle bölgesel ortalamaların üzerinde büyümesini sürdürmesi beklenmektedir. Tam ithalat bağımlılığı, artan özel sektör talebi ve düzenleyici çerçevenin modernizasyonu birlikte değerlendirildiğinde, pazarın yüksek rekabet içeren ancak önemli fırsatlar sunan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Genel değerlendirme itibarıyla Panama, yalnızca hacim odaklı bir pazar değil; aynı zamanda rekabetçi fiyatlandırmayı düzenleyici uyum ve güçlü distribütör iş birlikleriyle birleştirebilen tedarikçiler açısından Orta Amerika ve Karayipler bölgesine giriş sağlayan yüksek değerli stratejik bir merkez niteliği taşımaktadır.

****Panama Ticaret Müşavirliği tarafından hazırlanan bu Rapor bilgi amaçlı olup herhangi bir hukuki bağlayıcılığı yoktur.****

10. Faydalı Adresler

PROPANAMA

<https://www.propanama.gob.pa/panama/>

Panama Compra - Tenders

<https://www.panamacompra.gob.pa>

Colon Free Zone

<https://www.zolicol.gob.pa/>

Chamber of Commerce, Industries and Agriculture

<https://www.panacamara.com/>

Intelcom

<https://intelcom.gob.pa/inicio>

General Directorate of Investor Services

<https://digesi.mici.gob.pa/>

Ministry of Health of the Republic of Panama

<https://www.minsa.gob.pa/>

Caja de Seguro Social (Social Security Fund)

<https://www.css.gob.pa/>

Panama Medical Association

<https://colegiomedico.pa/>

Hospitals and Clinics in Panama.				
	Name	Website	EMAIL	TEL
1	CENTRO MEDICO INTEGRAL DE ALTA ESPECIALIDAD	https://www.hulihealth.com/es/clinic/centro-medico-integral-alta-especialidad	ginecoclinic@gmail.com	(+507) 307-3605
2	Centro Médico Mae Lewis (CMML)	https://hospitalcmml.com/	servicioalpaciente@cmalewis.com	(+507) 775-4616 / 6550-3420
3	CENTRO MEDICO NACIONAL	https://www.hospitalnacional.com/	informacion@hospitalnacional.com	(+507) 227-5444
4	Centro Médico San Judas Tadeo	https://consultoriosanjudastadeo.com/	contacto@consultoriosanjudastadeo.com	(+507) 277-7600
5	Centro Médico San Luis	https://sanluiscentromedico.com/	l.virtualmedic@gmail.com	(+507) 221-6399
6	Clínica Hospital Jesús Nazareno	https://www.instagram.com/accounts/login/?next=%2Fclinicahospitaljesusnazareno%2F&source=omni_redirect	-	(+507) 998-1581
7	CLINICA HOSPITAL MAR DEL SUR	https://www.hospitalmardelsur.com/	info@hospitalmardelsur.com	(+507) 90-4200
8	Clínica Hospital San Fernando	https://www.hospitalsanfernando.com/	compras@hospitalsanfernando.com	(+507) 305-6374
9	Clínica Hospital San Juan De Dios	https://hospitalsanjuandios.com/	-	(+507) 933-3587
10	Clínica Hospital Zaratí	https://www.instagram.com/clinica_zarati/?hl=en	clinicahospitalzarati@gmail.com	(+507) 6533-5949
11	CLINICA VITALMED	https://www.clinicavitalmed.com/	info@clinicavitalmed.com	(+507) 6508-1844
12	Hospital Brisas	https://www.hospitalbrisas.com/	-	(+507) 309-2300
13	Hospital Colón 4 Altos.	https://www.hospitalcolon.com/	-	(+507) 433-7400
14	HOSPITAL MINIMED	https://hospital.minimedpanama.com/	info@minimedpanama.com	(+507) 263-6464
15	Hospital Paitilla	https://hospitalpaitilla.com/		(+507) 265-8800 / 62836321
16	Hospital Santa Fe	https://www.hospitalsantafepanama.com/	-	(+507) 360-7400
17	Pacífica Salud-Hospital Punta Pacífica	https://www.pacificasalud.com/	info@pacificasalud.com	(+507) 204-8000
18	PAITILLA MEDICAL CENTER CMP	https://cmpaitilla.net/	administracion@cmpaitilla.net	(+507) 208-8400
19	PANAMA CANCER CLINIC	https://panamacancerclinic.com/	citas@panamacancerclinic.com	(+507) 310-2869
20	The Panamá Clinic	https://thepanamaclinic.com/	info@thepanamaclinic.com	(+507) 310-1111

11. References

- https://www.minsa.gob.pa/sites/default/files/publicacion-general/listado_de_instalaciones_de_salud_ano_2024.pdf
- <https://www.inec.gob.pa/DASHBOARDS/Comercio/ImportacionesporAranceles>
- <https://www.minsa.gob.pa/sites/default/files/normatividad/ley-419-de-2024-ley-de-medicamentos.pdf>
- <https://www.propanama.gob.pa/wp-content/uploads/2024/04/HUB-FARMA.pdf>
- [https://www.senacyt.gob.pa/wp-content/uploads/2025/04/1-PENCYT-2025-2029_Cuaderno-salud.pdf#:~:text=Estimaci%C3%B3n:%20El%20gasto%20p%C3%BAblico%20en%20salud%20representa,alcanza%20el%209%25%20del%20PIB%20\(Banco%20Mundial%2C](https://www.senacyt.gob.pa/wp-content/uploads/2025/04/1-PENCYT-2025-2029_Cuaderno-salud.pdf#:~:text=Estimaci%C3%B3n:%20El%20gasto%20p%C3%BAblico%20en%20salud%20representa,alcanza%20el%209%25%20del%20PIB%20(Banco%20Mundial%2C)
- https://www.acodeco.gob.pa/inicio/wp-content/uploads/2025/10/DE-36-PrecioTopeMedicamentosReferencia_30Setp2025.pdf
- https://www.hospitalsantotomas.gob.pa/download/transparencia/otros_documentos_y_normas/PG1-Codigo-Sanitario.pdf-Panam-1947.pdf
- https://cdn.who.int/media/docs/default-source/medicines/regulatory-systems/wla/list_of_wla.pdf
- https://www.minsa.gob.pa/sites/default/files/normatividad/decreto_ejecutivo_no_2_de_7_de_enero_de_2025_-_reconocimiento_de_registros_sanitarios_a_medicamentos_con_registros_de_la_oms.pdf
- https://www.gacetaoficial.gob.pa/storage/gacetas/2017/12/28433_B/GacetaNo_28433b_20171227.pdf
- <https://www.minsa.gob.pa/sites/default/files/normatividad/ley-419-de-2024-ley-de-medicamentos.pdf>
- <https://prensa.css.gob.pa/2024/11/14/informacion-sobre-licitaciones-se-publica-en-panamacompra/>
- <https://www.panamacompra.gob.pa/Inicio/#/proveedores/oportunidades-de-negocio>
- <https://colegiomedico.pa/>
- https://tramites.ana.gob.pa/aduanas_cifras/
- <https://docs.panama.justia.com/federales/decretos-ejecutivos/178-de-2001-jul-13-2001.pdf>
- https://www.gacetaoficial.gob.pa/storage/gacetas/2017/12/28433_B/GacetaNo_28433b_20171227.pdf
- https://www.minsa.gob.pa/sites/default/files/normatividad/decreto_ejecutivo_no_27_de_10_de_mayo_de_2024_-_reglamenta_la_ley_419_de_1_de_febrero_de_2024_de_medicamentos_-_normativa_compressed.pdf
- <https://www.minsa.gob.pa/normatividad/decreto-ejecutivo-ndeg-2-de-martes-07-de-enero-de-2025-que-establece-el-procedimiento>
- https://cdn.who.int/media/docs/default-source/medicines/regulatory-systems/wla/list_of_wla.pdf
- [https://central-law.com/en/executive-decree-no-2-of-2025-simplification-of-sanitary-registration-in-panama/#:~:text=2%20of%20January%207%2C%202025%2C%20issued%20by%20the%20Ministry%20of,World%20Health%20Organization%20\(WLA\).](https://central-law.com/en/executive-decree-no-2-of-2025-simplification-of-sanitary-registration-in-panama/#:~:text=2%20of%20January%207%2C%202025%2C%20issued%20by%20the%20Ministry%20of,World%20Health%20Organization%20(WLA).)